

Από τη δίγλωσση ηλεκτρονική λεξικογραφία στη μηχανική μετάφραση και αντίστροφα: Ψηφιακές εφαρμογές αιχμής για τη λογοτεχνική μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά

Γιώργος Ανδρουλιδάκης¹

Με αφετηρία τη σύγχρονη δίγλωσση ηλεκτρονική λεξικογραφία, στη μελέτη αυτή θα εξετάσουμε ψηφιακές εφαρμογές αιχμής στον τομέα της μηχανικής μετάφρασης προκειμένου για τη λογοτεχνική μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά. Προκαταρκτικά θα επισκοπήσουμε τις εξελίξεις των συστημάτων μηχανικής μετάφρασης από το 2000 μέχρι σήμερα και θα συζητήσουμε την εμβέλειά τους στο πεδίο της λογοτεχνικής μετάφρασης. Έπειτα θα ελέγξουμε πέντε συστήματα μηχανικής μετάφρασης και τεχνητής νοημοσύνης με λειτουργίες μηχανικής μετάφρασης για το γλωσσικό ζεύγος γερμανικά–ελληνικά (Google Translate, Microsoft / Bing Translator, DeepL Translator, ChatGPT, Google Gemini). Το υλικό δειγματοληπτικής έρευνας περιλαμβάνει αποσπάσματα από τέσσερα διηγήματα γερμανόφωνων συγγραφέων: (1) E. T. A. [Ernst Theodor Amadeus] Hoffmann, «Das Fräulein von Scuderi» (1819)· (2) Franz Kafka, «Das Urteil» (1913)· (3) Marie Luise Kaschnitz, «Lange Schatten» (1960)· (4) Thomas Bernhard, «Die Mütze» (1967). Στον μεταφρασεολογικό σχολιασμό των αποτελεσμάτων αναλύονται τα κύρια μεταφραστικά προβλήματα, ενώ αξιολογούνται τα επιμέρους μηχανικά μεταφράσματα υπό το πρίσμα της ανθρώπινης μετεπιμέλειας με βάση τη δίγλωσση ηλεκτρονική αλλά και έντυπη λεξικογραφία. Η τελευταία ενότητα συμπυκνώνει τα πορίσματα της έρευνας και φωτίζει τις προοπτικές της λογοτεχνικής μηχανικής μετάφρασης από τα γερμανικά στα ελληνικά. Μετά την πρωτογενή και δευτερογενή βιβλιογραφία, ακολουθούν δύο παραρτήματα: (1) Πρωτότυπα και μεταφράσματα, (2) Οδηγίες και αποκρίσεις διαλογικών ρομπότ.

With modern bilingual electronic lexicography as a starting point, in this paper we set out to examine state-of-the-art digital applications in the field of machine translation with a view to literary translation from German into Greek. Preliminarily, we review the developments of machine translation systems from 2000 to the present and discuss their scope in the domain of literary translation. We then test five machine-translation and artificial-intelligence systems

¹ Ο Γιώργος Ανδρουλιδάκης είναι εντεταλμένος διδάσκων στο Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν: Μεταφρασεολογία (με έμφαση στη λογοτεχνική μετάφραση), Λεξικογραφία, Λεξικολογία, Ορολογία, σε αντιπαραβολική προοπτική ως προς το ζεύγος της Νέας Ελληνικής και της Γερμανικής. Τελευταίο του δημοσίευμα: «Το διήγημα “Vor dem Gesetz” του Franz Kafka στα ελληνικά. Συγκριτική μεταφρασεολογική θεώρηση υπό το πρίσμα της διδακτικής της μετάφρασης από τα γερμανικά στα ελληνικά». Chita, Anna / Karakassi, Katerina / Wiedenmayer, Dafni (editors): *International Language Week 2022. Mapping Cross Roads. Cultures, Languages & Literatures. Konferenzbeiträge / Proceedings / Πρακτικά* (Lexis. *Athener Zeitschrift für Germanistik*, Monografische Reihe, 4). Athens: Lexis (National and Kapodistrian University of Athens › School of Philosophy › Department of German Language and Literature) 2024: <https://bit.ly/3LvANz2>.

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: g.androulidakis@gs.uoa.gr.

with machine-translation functionality for the German–Greek language pair (Google Translate, Microsoft / Bing Translator, DeepL Translator, ChatGPT, Google Gemini). The sample survey material comprises excerpts from four short stories by German-speaking authors: (1) E. T. A. [Ernst Theodor Amadeus] Hoffmann, “Das Fräulein von Scuderi” (1819); (2) Franz Kafka, “Das Urteil” (1913); (3) Marie Luise Kaschnitz, “Lange Schatten” (1960); (4) Thomas Bernhard, “Die Mütze” (1967). The translational commentary on the results analyses the main translation problems and evaluates the individual machine-translated target-texts under the aspect of human post-editing on the basis of electronic as well as print lexicography. The last section summarizes the research findings and sheds light on the perspectives of literary machine translation from German into Greek. The primary and secondary literature is followed by two appendices: (1) Source and target texts, (2) Chatbot prompts and responses.

1 Από τη δίγλωσση ηλεκτρονική λεξικογραφία στη μηχανική μετάφραση

Κατά τα μέσα Αυγούστου 2024, το δημοφιλές διαδικτυακό γερμανοελληνικό και ελληνογερμανικό λεξικό *PONS* (<https://de.pons.com> / <https://el.pons.com>) υποδεχόταν τους χρήστες² με το ακόλουθο αναδυόμενο μήνυμα στην κορυφή της γερμανόγλωσσης και της ελληνόγλωσσης ιστοσελίδας αντίστοιχα:

Willkommen im neuen pons.com 🌍

Geben Sie Ihren Text in den Editor ein, um zu übersetzen oder stöbern Sie in den Online-Wörterbüchern von PONS. Den Rest erledigen wir. 😊

Καλώς ήρθατε στη νέα pons.com 🌍

Εισαγάγετε το κείμενό σας στον επεξεργαστή για να μεταφράσετε ή να περιηγηθείτε στα διαδικτυακά λεξικά PONS. Εμείς θα χειριστούμε τα υπόλοιπα.

Το μήνυμα και η αντίστοιχη αναδιάρθρωση της ιστοσελίδας και ολόκληρης της διαδικτυακής εφαρμογής αποτελεί αξιοπρόσεκτη τομή, αφού μέχρι πρόσφατα το *PONS* έδινε σαφή προτεραιότητα στην εφαρμογή δίγλωσσης ηλεκτρονικής (ή ψηφιακής) λεξικογραφίας (ΗΛ)³ (electronic / digital lexicography // elektronische

---

² Για χάρη γλωσσικής οικονομίας, χρησιμοποιώ το αρσενικό γραμματικό γένος για αμφότερα τα φύλα (π.χ. *μεταφραστές* = «μεταφραστές» ή/και «μεταφράστριες») και κάνω λόγο για *ελληνικά/ή* εννοώντας αποκλειστικά και μόνο «νέα ελληνικά/ή».

³ Στις Ενότητες 1–8 και στα Παραρτήματα 1–2 απαντούν οι εξής ελληνόγλωσσες βραχυγραφίες: βλ. = βλέπε | πρβλ. = παράβαλε, καθώς και τα ακόλουθα ελληνόγλωσσα και ξενόγλωσσα αρκτικόλεξα: AM = ανθρώπινη μετάφραση | GTN = γενετική τεχνητή νοημοσύνη | ΗΛ = ηλεκτρονική λεξικογραφία | ΛΜΜ = λογοτεχνική μηχανική μετάφραση | ΜΒΥ = μετάφραση με τη βοήθεια υπολογιστή | ΜΓΜ = μεγάλο γλωσσικό μοντέλο | ΜΜ = μηχανική μετάφραση | ΤΝ = τεχνητή νοημοσύνη | ΤΝΔ = τεχνητά νευρωνικά δίκτυα | ΥΥΜ = υπολογιστικά υποβοηθούμενη μετάφραση || AI = artificial intelligence | ANN = artificial neural

/ digitale Lexikographie / Lexikografie)⁴ για το γλωσσικό ζεύγος γερμανικά–ελληνικά, προβάλλοντας το ηλεκτρονικό λεξικό στην αρχική ιστοσελίδα, ενώ την εφαρμογή μηχανικής μετάφρασης (MM) (machine translation, MT // maschinelle Übersetzung / Maschinenübersetzung, MÜ / MT) την είχε υπαγάγει σε δευτερεύουσα θέση στη σχετική υποενότητα της ιστοσελίδας. Κατά συνέπεια, το πεδίο εισαγωγής κειμένου περιλαμβάνει τώρα το κουμπί *Übersetzen / Μετάφραση*, και τα αποτελέσματα μηχανικής μετάφρασης προηγούνται των αντίστοιχων του ηλεκτρονικού λεξικού, δηλαδή του εργαλείου για ανθρώπινη μετάφραση (AM) (human translation, HT // menschliche Übersetzung / Humanübersetzung, HÜ / HT). Τα αποτελέσματα αυτά εμφανίζουν τις ακόλουθες παραλλαγές κατά περίπτωση:

- Για κάθε μονόσημο λέξημα, το μηχανικό μετάφρασμα ταυτίζεται με το μοναδικό μεταφραστικό ισοδύναμο ή με τα εναλλακτικά συνώνυμα μεταφραστικά ισοδύναμα του λεξικού, χωρίς όμως συνοδευτικές πληροφορίες (π.χ. για φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, επίπεδο ύφους).
- Για κάθε πολύσημο λέξημα, το μηχανικό μετάφρασμα περιορίζεται στο/α μεταφραστικό/ά ισοδύναμο/α για την πρώτη από τις επιμέρους σημασίες, όπως διακρίνονται και απαριθμούνται στο λεξικό, και πάλι όμως χωρίς συνοδευτικές πληροφορίες (βλ. παραπάνω).
- Για οποιαδήποτε πολυλεκτική μονάδα (π.χ. λεξιλογική σύναψη, ιδιωτισμός), το μηχανικό μετάφρασμα (α) είτε ταυτίζεται με το/α μεταφραστικό/ά ισοδύναμο/α από το λεξικό, αν η ακολουθία των όρων αναζήτησης συμπίπτει με το αντίστοιχο πολυλεκτικό ενδολήμμα ή παράδειγμα χρήσης του λεξικού, είτε αποτελεί ανεξάρτητη μεταφραστική εκδοχή, αν η ακολουθία των συστατικών δεν αντιστοιχεί σε οποιοδήποτε ενδολήμμα ή παράδειγμα χρήσης από το σώμα των λεξικογραφικών άρθρων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα

---

networks | API = application programming interface | CAHT = computer-aided/assisted human translation | CAT = computer-aided/assisted translation | CGPT = ChatGPT | DLT = DeepL Translator | FPE = full post-editing | GAI / GenAI = generative artificial intelligence | GG = Google Gemini | GKI = generative künstliche Intelligenz | GT = Google Translate | HT = human translation | HÜ = Humanübersetzung | KI = künstliche Intelligenz | KNN = künstliche neuronale Netze / Netzwerke | LLM = large language model | LMT = literary machine translation | LMÜ = literarische maschinelle Übersetzung | LPE = light post-editing | MAHT = machine-aided/assisted human translation | MAT = machine-aided/assisted translation | MBT = Microsoft / Bing Translator | MT = machine translation | MÜ = maschinelle Übersetzung / Maschinenübersetzung | TM = translation memory | TMS = translation management system.

⁴ Όσον αφορά τους ξενόγλωσσους ειδικούς όρους, καθ' όλη την έκταση εδώ προτάσσονται οι αγγλόγλωσσοι και έπονται οι γερμανόγλωσσοι, καθώς οι πρώτοι κυριαρχούν διεθνώς στην έρευνα και τη συζήτηση για την ΗΛ και τη ΜΜ, πολλές φορές μάλιστα, όπως θα δούμε συχνά παρακάτω, υιοθετούνται αυτούσιοι στα γερμανικά.

αποτελούν οι παγιωμένες ρηματικές εκφράσεις, οι οποίες βέβαια περιλαμβάνονται στη μικροδομή του λεξικού μόνο σε απαρεμφατικό τύπο· έτσι, αν αναζητήσουμε την έκφραση: *mit einem blauen Auge davonkommen*, θα οδηγηθούμε στο μεταφραστικό ισοδύναμο: *τη γλυτώνω φτηνά* (πρβλ. *PONS 2024*, γερμανοελληνική κατεύθυνση: *πέφτω στα μαλακά* › *mit einem blauen Auge davonkommen*)· αν όμως αναδιατυπώσουμε τη φράση ως πλήρη πρόταση με παρεμφατικό ρηματικό τύπο παρελθοντικού χρόνου, θα δούμε για παράδειγμα: *Er kam mit einem blauen Auge davon.* › *Γλίτωσε* [πρβλ. παραπάνω, αλλόγραφο: *γλυτώνω*] *με ένα μαύρο μάτι.* | *Sie kam mit einem blauen Auge davon.* › *Ξέφυγε με ένα μαύρο μάτι.* Ταυτόχρονα, στο παράθυρο του λεξικού, στην ίδια ιστοσελίδα αποτελεσμάτων, εμφανίζεται ολόκληρο το λεξικογραφικό άρθρο για το *davon*, έστω και αν αυτό αποτελεί περιθωριακό γλωσσικό στοιχείο στο σύνολο της πρότασης.

- Για οποιοδήποτε εκτενέστερο εκφώνημα ή κείμενο, το μηχανικό μετάφρασμα φυσικά αποδίδει το γλωσσικό υλικό αφετηρίας, ενώ το ηλεκτρονικό λεξικό παραθέτει μεταφραστικά ισοδύναμα για περιεχόμενες μεμονωμένες λέξεις, για τις οποίες ανασύρει αυτούσια τα αντίστοιχα λεξικογραφικά άρθρα, κατά περίπτωση εκτενή, όταν πρόκειται για πολύσημα λεξήματα με πολυάριθμα μεταφραστικά ισοδύναμα.

Συγκεκριμένα, στην 3η από τις παραπάνω περιπτώσεις, αναμφίβολα την περιπλοκότερη, διαφαίνεται λοιπόν η λεπτή διαχωριστική γραμμή μεταξύ ΗΛ και ΜΜ στο ίδιο το *PONS 2024*, πράγμα που μπορεί να προξενήσει σύγχυση στον άτυπο χρήστη.

2 Καινοτομίες στον κλάδο της μηχανικής μετάφρασης

Η ενδεικτική επιλογή του *PONS 2024* να αναβαθμίσει την εφαρμογή ΜΜ έναντι του ηλεκτρονικού λεξικού, όπως την αναλύσαμε λεπτομερώς στην Ενότητα 1, δεν ήρθε διόλου τυχαία στη σημερινή συγκυρία, αφού η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης (TN) (*artificial intelligence, AI / künstliche Intelligenz, KI*), κατεξοχήν από τα τέλη του 2022 μέχρι σήμερα, έδωσε νέα ώθηση στη ΜΜ. Στο εδώ περιορισμένο πλαίσιο, ασφαλώς δεν θα επιχειρήσουμε λεπτομερή αναδρομή από τις απαρχές της τεχνολογικής εξέλιξης κατά τη δεκαετία του 1940.⁵ Σκόπιμα θα σταθούμε λοιπόν στα εξελικτικά ορόσημα από τα τέλη του 20ού αιώνα μέχρι σήμερα.

⁵ Για συστηματική ή/και ιστορική επισκόπηση, βλ. Rothkegel 2004· Μπατσαλιά / Σελλά-Μάζη 2010, 40–42· Koehn 2010, 14–20· Αλεξανδρή 2011, 31–54· Alexandris 2011, 37–73· Γραμμενίδης κ.ά. 2015, 179–180, 209–211· Kadrić / Kaindl / Reithofer 2019, 185–188· Koehn 2020, 33–40· Koller / Henjum 2020, 86–89· Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 515–525· Hutchins

Κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η προγενέστερη MM βάσει κανόνων (rule-based MT / regelbasierte MÜ) (Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 517–519· Kenny 2022 α, 35· Bai / Yu 2023· Liu / Zhang 2023 α, 118–119· Rothwell κ.ά. 2023, 98–99) καθώς και η μεταγενέστερη MM βάσει παραδείγματος / παραδειγμάτων (example-based MT / beispielbasierte MÜ) (Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 520· Liu / Zhang 2023 α, 119· Wong 2023) έχαναν συνεχώς έδαφος έναντι της αναδυόμενης στατιστικής MM (statistical MT / statistische MÜ) (Koehn 2010· Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 520–521· Kenny 2022 α, 36–38· Liu / Zhang 2023 α, 119–121· Liu / Zhang 2023 β· Rothwell κ.ά. 2023, 99–101· Glass κ.ά. 2024, 263–267), η οποία έδωσε ώθηση σε ποικίλες διαδικτυακές εφαρμογές MM από το 1997 μέχρι το 2006, όταν έκανε τη σαρωτική του εμφάνιση το κυρίαρχο σήμερα διαδικτυακό εργαλείο MM, δηλαδή το Google Translate (βλ. Ενότητα 4). Μετέπειτα, κατά τη διετία 2014–2015, δημοσιεύονταν αλληπάλληλα πορίσματα ερευνών, και από το 2016 διαδόθηκαν ευρύτερα οι πρακτικές εφαρμογές ενός καινοτόμου μοντέλου, δηλαδή της νευρωνικής MM (neural MT / neuronale MÜ), η οποία αξιοποιεί τεχνητά νευρωνικά δίκτυα (ΤΝΔ) (artificial neural networks, ANN // künstliche neuronale Netze / Netzwerke, KNN / ANN) με βάση παράλληλα (δίγλωσσα και πολύγλωσσα) ηλεκτρονικά σώματα κειμένων (Koehn 2020· Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 521–522· Kenny 2022 α, 39–45· Liu / Zhang 2023 α, 121–122· Rothwell κ.ά. 2023, 101–106· Alexandris 2024, 333–334· Glass κ.ά. 2024, 267–272· Siu 2024, 29–46). Τέλος, η υβριδική MM (hybrid MT / hybride MÜ) συνδυάζει ορισμένα ή και όλα από τα παραπάνω συστήματα (Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 523 [κατ' έννοια, χωρίς ρητή μνεία υβριδικής MM]· Kornacki / Pietrzak, [2024] / 2025, 10).

Τέλος, τον Νοέμβριο 2022, δόθηκε σε δημόσια χρήση η πρώτη εφαρμογή γενετικής (ή παραγωγικής) τεχνητής νοημοσύνης (ΓΤΝ) (generative artificial intelligence, GenAI / GAI // generative künstliche Intelligenz, GKI), το περίφημο διαλογικό ρομπότ (chatbot / Chatbot) ChatGPT της OpenAI (βλ. Ενότητα 4). Το εργαλείο αυτό, όπως και τα παραπλήσια μεταγενέστερα, ασφαλώς δεν αποκροπεί αποκλειστικά στη MM, όπως π.χ. το Google Translate, αλλά μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για αυτόματη δημιουργία κειμένου, εικόνας ή βίντεο.

3 Δυνατότητες και προοπτικές της λογοτεχνικής μηχανικής μετάφρασης

Οι σκαπανείς της MM, προς τα τέλη της δεκαετίας 1940, ούτε κατά διάνοια δεν την προόριζαν για λογοτεχνικά έργα. Από τότε μέχρι τη δεκαετία του 2010, η ιδέα της εφαρμογής MM στη λογοτεχνία είτε λογιζόταν ουτοπική (ή ακόμη και

2023· Liu / Li 2023· Liu / Zhang 2023 α· Glass κ.ά. 2024, 258–275· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 1–19.

βέβηλη) είτε δεν αποτελούσε καθόλου θέμα προς συζήτηση μεταξύ μεταφραστών, μεταφρασεολόγων, λογοτεχνών, γραμματολόγων και αναγνωστών λογοτεχνίας (Albrecht 1998· Apel / Korpetzki 2003, 14–16· Βηδενμάιερ 2011, 54–57· Zymner / Hölter 2013, 134–137· Αντωνοπούλου / Καρακάση / Πετροπούλου 2015, 166–179· Δημητρούλια / Κεντρωτής 2015, 25· Harlaß 2015· Kohlmayer 2019). Κατά συνέπεια, ειδικότερα όσον αφορά το γλωσσικό ζεύγος γερμανικά–ελληνικά, μέχρι και στην αυγή του 21ου αιώνα, μπορούσαμε κάλλιστα να μιλάμε για αξιοποίηση τεχνολογικών καινοτομιών στη μεταφραστική πράξη και διδακτική, αφήνοντας εντελώς κατά μέρος τη MM (Βηδενμάιερ [2003].)

Παράλληλα όμως, ιδίως από τις αρχές της δεκαετίας του 2020 και μετά, η λογοτεχνική μηχανική μετάφραση (ΛΜΜ) (literary machine translation, LMT // literarische maschinelle Übersetzung / literarische Maschinenübersetzung, LMÜ / LMT) άρχισε σταδιακά να προσελκύει χλιαρό ή και θερμό ενδιαφέρον από όλες τις πλευρές (Δημητρούλια 2010, 200–201, 205–207· Youdale 2020, 17, 19–23· Harlaß 2022· Hadley 2024· Hansen 2024, 92–101· Kenny / Winters 2024). Στον γερμανόφωνο χώρο μάλιστα, κατά τη διετία 2022–2023, στο πλαίσιο του εγχειρήματος με το λογοπαικτικά διαφορούμενο αρκτικόλεξο KI (Kollektive Intelligenz· πρβλ. KI < künstliche Intelligenz) (<https://kollektive-intelligenz.de>), πραγματοποιήθηκε ευρείας κλίμακας έρευνα για τη χρήση MM και TN στη λογοτεχνική μετάφραση, τα πορίσματα της οποίας (Hansen 2023) θα σταθμίσουμε λεπτομερώς στην Ενότητα 8.

Με τα σημερινά δεδομένα, η ΛΜΜ αποτελεί αχαρτογράφητη περιοχή όσον αφορά τον γλωσσικό συνδυασμό γερμανικά > ελληνικά, ο οποίος έχει διερευνηθεί από αυτή τη σκοπιά μόνο στο πεδίο της ειδικής γλώσσας και ορολογίας, είτε αυτοτελώς (Βλαχόπουλος 2015, 26–28, 97–98· Valavani / Alexandris / Mikros 2020) είτε σε ευρύτερο πολύγλωσσο πλαίσιο, όπου όμως εύλογα επισκιάζεται από τον γλωσσικό συνδυασμό αγγλικά > ελληνικά (πρβλ. Σταύρου / Τζεβελέκου 2000· Γιαννούτσου / Φούρλα / Ευθυμίου 2004).

4 Επιμέρους συστήματα μηχανικής μετάφρασης ή/και τεχνητής νοημοσύνης με λειτουργίες μηχανικής μετάφρασης

Κάτω από το πεδίο των αποτελεσμάτων της MM στην ιστοσελίδα του *PONS* 2024, όπως τα αναλύσαμε λεπτομερώς στην Ενότητα 1, εμφανίζεται πάντοτε η ένδειξη: *Powered by Bing*, πράγμα που σημαίνει ότι το *PONS* 2024 δεν διαθέτει δικό του σύστημα MM, αλλά χρησιμοποιεί την εφαρμογή Microsoft / Bing Translator μέσω διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (application programming interface, API // Schnittstelle zur Programmierung von Anwendungen / Programmierschnittstelle / Anwendungsschnittstelle, API). Το ίδιο ισχύει εξάλλου για πολλές παραπλήσιες ιστοσελίδες, οι οποίες στο σύνολό

τους βασίζονται σε λιγοστά γνωστά μεγάλα συστήματα MM (κατεξοχήν Google Translate, Microsoft / Bing Translator, DeepL Translator), τα οποία και θα πρέπει λοιπόν να ιχνηλατήσουμε για την έρευνά μας.

Το Google Translate (<https://translate.google.com>) (GT), όπως είδαμε ακροθιγώς στην Ενότητα 2, εγκαινιάστηκε το 2006, αρχικά ως διαδικτυακό εργαλείο στατιστικής MM, ενώ το 2016 υιοθέτησε τη νεότερη και αποτελεσματικότερη νευρωνική MM. Σήμερα (Σεπτέμβριος 2024) υποστηρίζει – σε ποικίλη έκταση και κυμαινόμενο βαθμό– συνολικά 243 γλώσσες (συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής και της γερμανικής). Πέρα από την ιστοσελίδα, προσφέρεται επίσης ως εφαρμογή για κινητές συσκευές Android και iOS, ενώ διαθέτει επίσης διεπαφή προγραμματισμού API.

Η εφαρμογή Microsoft Translator (<https://microsoft.com/translator>) εμφανίστηκε σε μορφή ιστοσελίδας το 2007 ως Windows Live translator, ενώ σήμερα φέρει την εμπορική ονομασία Bing Translator (<https://www.bing.com/translator>) (MBT). Το 2018 μεταπήδησε από τη στατιστική στη νευρωνική MM και πρόσθεσε API, αντίστοιχα με το GT. Σήμερα (Σεπτέμβριος 2024) προσφέρεται επίσης ως εφαρμογή για κινητές συσκευές Android ή iOS και υποστηρίζει συνολικά 138 γλώσσες (συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής και της γερμανικής).

Το DeepL Translator (<https://www.deepl.com/translator>) (DLT) εγκαινιάστηκε το 2017 ως σύστημα νευρωνικής MM. Σήμερα (Σεπτέμβριος 2024) υποστηρίζει 30 γλώσσες (συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής και της γερμανικής), προσφέρει API και αυτοτελείς εφαρμογές για Windows, macOS, Android και iOS. Επειδή η ομώνυμη εταιρεία πίσω από το DeepL Translator και το παρεμφερές Linguee (<https://www.linguee.com>) προέρχεται από τη Γερμανία (ενώ η συντριπτική πλειονότητα των εταιρειών στον κλάδο της MM εδρεύουν στις ΗΠΑ), το εν λόγω εργαλείο MM, ήδη από τις απαρχές του, de facto δίνει έμφαση στη γερμανική γλώσσα, πράγμα ευνοϊκό για το γλωσσικό ζεύγος γερμανικά–ελληνικά.

Στη σημερινή συγκυρία, πέρα από τα παραπάνω καθαυτό μεταφραστικά ψηφιακά εργαλεία, λειτουργίες MM, μεταξύ ποικίλων άλλων, προσφέρουν επίσης τα καινοτόμα μοντέλα τεχνητής νοημοσύνης, με γνωστότερα τα ChatGPT και Google Gemini.

Το διαλογικό ρομπότ ChatGPT (<https://chatgpt.com>) (CGPT), η πρώτη και δημοφιλέστερη μέχρι τώρα χρηστική εφαρμογή ΓΤΝ, εγκαινιάστηκε τον Νοέμβριο 2022 και αμέσως βρήκε τεράστια απήχηση (επίσης βλ. Ενότητα 2). Αρχικά βασιζόταν στο μοντέλο GPT-3 [= Generative Pre-trained Transformer 3] (Μάιος 2020), ενώ μετέπειτα αξιοποίησε διαδοχικά το GPT-4 (Μάρτιος 2023), το GPT-4 Turbo (Νοέμβριος 2023) και τέλος το GPT-4o [= omni] (Μάιος 2024), το οποίο αποτελεί πολυτροπικό (multimodal [αγγλικά / γερμανικά]) μεγάλο

γλωσσικό μοντέλο (ΜΓΜ) (large language model, LLM // großes Sprachmodell / Large Language Model, LLM), καθώς μπορεί να συνδυάζει δεδομένα κειμένου, ήχου και εικόνας. Με βάση συμφωνία μεταξύ της Microsoft και της κατασκευάστριας εταιρίας OpenAI, το GPT, και συγκεκριμένα το υποκείμενο μοντέλο GPT-4, ενσωματώθηκε επίσης στη μηχανή αναζήτησης Bing (<https://www.bing.com>) καθώς και στο πρόγραμμα πλοήγησης Microsoft Edge, όπου εμφανίζεται σε περίοπτη θέση ως το διαλογικό ρομπότ Microsoft Copilot (σε μορφή ιστοσελίδας: <https://copilot.microsoft.com>).

Το παραπλήσιο διαλογικό ρομπότ GTN της Google, με αρχική ονομασία Google Bard, δόθηκε σε ευρεία χρήση τον Μάρτιο 2023, ενώ ανανεώθηκε και μετονομάστηκε σε Google Gemini (<https://gemini.google.com>) (GG) τον Φεβρουάριο 2024. Βασίζεται στο ομώνυμο σύνολο πολυτροπικών ΜΓΜ, τα οποία αναπτύσσει η θυγατρική εταιρεία Google DeepMind, και ενσωματώθηκε απευθείας στην εφαρμογή της Google για κινητές συσκευές Android και iOS.

Όλα τα παραπάνω εργαλεία προσφέρονται σε δωρεάν ή συνδρομητικές εκδόσεις. Για την προκείμενη δειγματοληπτική έρευνα, θα χρησιμοποιήσουμε την ελεύθερα προσπελάσιμη, δωρεάν έκδοση κάθε συστήματος, η οποία εμφανίζει ορισμένους περιορισμούς, π.χ. όσον αφορά την έκδοση του υποκείμενου μοντέλου (η συνδρομητική μορφή κατά κανόνα προσφέρει κάποια νεότερη ή ισχυρότερη έκδοση ως εμπορικό πλεονέκτημα) ή ως προς την έκταση του προς μετάφραση κειμένου αφετηρίας (π.χ. το PONS 2024 με τη βοήθεια του MBT επιτρέπει μέχρι 1.000, το GT μέχρι 5.000, ενώ το DLT μέχρι 1.500 χαρακτήρες).

Πέρα όμως από αυτούς τους χρηστικούς περιορισμούς, τους οποίους εξάλλου μπορούμε να παρακάμψουμε ακόμη και με απλά πρακτικά τεχνάσματα (π.χ. με κατάτμηση του κειμένου αφετηρίας), κάθε σύστημα MM εμφανίζει εγγενείς ποιοτικές διακυμάνσεις ως προς τους επιμέρους γλωσσικούς συνδυασμούς. Όσα γλωσσικά ζεύγη περιλαμβάνουν γλώσσες για τις οποίες υπάρχουν άφθονοι ηλεκτρονικοί γλωσσικοί πόροι, όπως κατεξοχήν η αγγλική, εύλογα δίνουν ικανοποιητικότερα αποτελέσματα MM σε σύγκριση με όσα γλωσσικά ζεύγη περιλαμβάνουν ελάσσονες γλώσσες, όπως η ελληνική· καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται επίσης προκειμένου για την ειδική μετάφραση, δηλαδή όταν πρόκειται για ειδική/ές γλώσσα/ες σε σαφώς οριοθετημένα θεματικά πεδία (Δημητρούλια 2010, 203· Γραμμενίδης κ.ά. 2015, 210· Liu / Zhang 2023 α, 116· Glass κ.ά. 2024, 274· Kornacki / Pietrzak, [2024] / 2025, 17· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 242). Η πεμπτουσία της λογοτεχνίας και της λογοτεχνικής μετάφρασης όμως συνίσταται ακριβώς στο ότι δυνάμει αγκαλιάζει και υπερβαίνει όλα τα θεματικά πεδία.

5 Υλικό δειγματοληπτικής έρευνας

Ως υλικό για τη δειγματοληπτική έρευνα για τη ΛΜΜ από τα γερμανικά στα ελληνικά θα αξιοποιήσουμε αποσπάσματα από τέσσερα διηγήματα ισάριθμων γερμανόφωνων συγγραφέων καθώς και τα αντίστοιχα μεταφράσματα στα ελληνικά (για λεπτομερή βιβλιογραφικά στοιχεία, βλ. Βιβλιογραφία):

- *Hoffmann 1819*
E. T. A. [Ernst Theodor Amadeus (Ernst Theodor Wilhelm)] Hoffmann, »Das Fräulein von Scuderi. Erzählung aus dem Zeitalter Ludwig des Vierzehnten«
- *Kafka 1913*
Franz Kafka, »Das Urteil. Eine Geschichte«
- *Kaschnitz 1960*
Marie Luise Kaschnitz, »Lange Schatten«
- *Bernhard 1967*
Thomas Bernhard, »Die Mütze«.

Τα κείμενα καλύπτουν περίοδο 150 ετών περίπου, από τις αρχές του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα, με έμφαση στον 20ό αιώνα, και αντλούνται από τη μνημειώδη δεκάτομη ανθολογία γερμανόφωνης διηγηματογραφίας με τίτλο *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Erzählungen* (Reich-Ranicki 2003). Η επιλογή υπαγορεύεται από διττά κριτήρια, αφού δεν αποσκοπεί μόνο σε γραμματολογική αντιπροσωπευτικότητα και υφολογική ποικιλία των πρωτοτύπων, αλλά απορρέει κατεξοχήν από μεταφρασεολογική σκοπιά: τα διαθέσιμα ανθρώπινα μεταφράσματα έπρεπε να ανήκουν στην τελευταία δεκαετία (2015–2024), ώστε να αντανακλούν πιστότερα τη σύγχρονη ελληνική και να επιδέχονται να συγκριθούν, κατά το δυνατόν σε ενιαία γλωσσική βάση, με τα αποτελέσματα της ΜΜ εν έτει 2024. Επιπλέον, για να μην προβάλλουμε υπέρμετρες αξιώσεις απέναντι στα εργαλεία της ΛΜΜ και τα ΜΓΜ, θα περιοριστούμε στο λογοτεχνικό γένος *πεζογραφία* και συγκεκριμένα στο υπαγόμενο λογοτεχνικό είδος *διηγηματογραφία*, αφήνοντας κατά μέρος την *ποίηση*, τη *δραματουργία* καθώς και τη συναφή *δοκιμογραφία* (Καρακάση / Σπυριδοπούλου / Κοτελίδης, 2015, 15· Ανδρουλιδάκης 2021).

Για πρακτικούς λόγους, στο περιορισμένο πλαίσιο της προκείμενης μελέτης, δεδομένων μάλιστα των τεχνικών περιορισμών στα εργαλεία ΜΜ (βλ. Ενότητα 4), το απόσπασμα από κάθε διήγημα περιλαμβάνει περίπου 1.000 χαρακτήρες, για την ακρίβεια εκτείνεται μέχρι το τέλος της πρώτης περιόδου του κειμένου μετά το όριο αυτό. Όσον αφορά τα τέσσερα παραπάνω διηγήματα, προκύπτει

λοιπόν μέσος όρος 1.190 χαρακτήρων ή 180 λέξεων ανά απόσπασμα από τα γερμανόγλωσσα πρωτότυπα.

Για τους σκοπούς της δειγματοληπτικής έρευνας, κάθε απόσπασμα θα το υποβάλουμε διαδοχικά σε πέντε διαδικτυακά εργαλεία αιχμής, δηλαδή τρία συστήματα MM και δύο διαλογικά ρομπότ GTN:

- *Google Translate (GT)*
<https://translate.google.com>
- *Microsoft / Bing Translator (MBT)*
<https://microsoft.com/translator> / <https://www.bing.com/translator>
- *DeepL Translator (DLT)*
<https://www.deepl.com/translator>
- *ChatGPT (CGPT)*
<https://chatgpt.com>
- *Google Gemini (GG)*
<https://gemini.google.com>

Τα πρωτότυπα και τα μεταφρασμένα αποσπάσματα παρατίθενται κατά χρονολογική σειρά στο Παράρτημα 1, στο οποίο, αμέσως μετά το κάθε πρωτότυπο και πριν από τα επιμέρους μηχανικά μεταφράσματα, παρεμβάλλεται, ως πρωταρχικό και ουσιαστικό μέτρο σύγκρισης, το αντίστοιχο δημοσιευμένο ανθρώπινο μετάφρασμα (για λεπτομερή βιβλιογραφικά στοιχεία, βλ. Βιβλιογραφία).

6 Δειγματοληπτική έρευνα για τη λογοτεχνική μηχανική μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά: Αριθμητικά δεδομένα και μεταφρασεολογικός σχολιασμός

6.1 Προκαταρκτικές γενικές παρατηρήσεις

Στα διαδικτυακά συστήματα MM, ο χρήστης αρκεί να εισαγάγει το πρωτότυπο στο πεδίο αφετηρίας (κατά κανόνα στο αριστερό ή στο πάνω μέρος της οθόνης), να επιλέξει γλώσσα αφετηρίας (η εφαρμογή μπορεί επίσης να την ανιχνεύσει αυτόματα) και γλώσσα προορισμού, οπότε το μηχανικό μετάφρασμα θα εμφανιστεί στο πεδίο προορισμού (κατά κανόνα στο δεξιό ή στο κάτω μέρος της οθόνης). Σε αντίθεση προς την AM, δεν προβλέπονται επεξηγηματικές σημειώσεις ή οποιεσδήποτε επισημάνσεις (πρβλ. Alexandris 2024, 333–334).

Απεναντίας, στα διαλογικά ρομπότ GTN, ο χρήστης μπορεί να παράσχει οδηγίες ή να ανταλλάξει ερωτήσεις και απαντήσεις, καθοδηγώντας ή ανακατευθύνοντας τη μηχανική μεταφραστική διαδικασία. Από τα δύο υπό

εξέταση συστήματα, το μεν CGPT, πέρα από την καθαυτό MM, περιορίζεται σε στοιχειώδεις αποκρίσεις (βλ. Παράρτημα 2.1), αλλά το GG, ολοφάνερα πιο «ομιλητικό», ανοίγει λεπτομερέστερη συζήτηση με τον χρήστη γύρω από τις παραμέτρους της μεταφραστικής διαδικασίας (βλ. Παράρτημα 2.2). Ακριβώς επειδή οι σχετικές ερωταποκρίσεις είναι συναρπαστικές και διαφωτιστικές από μεταφραστική και μεταφρασεολογική σκοπιά, περιλαμβάνονται σχεδόν αυτούσιες (αν και εκτενείς) στο Παράρτημα 2, προς το οποίο εξάλλου παραπέμπει το σώμα της μελέτης κατά περίπτωση.

Για παράδειγμα, το GG, όχι μόνο πραγματεύεται λεπτομερώς τις παραμέτρους της μετάφρασης με βάση το κείμενο αφετηρίας, το επικοινωνιακό πλαίσιο και τον μεταφραστικό σκοπό, αλλά γενναιόδωρα προτείνει επίσης εναλλακτικές ειδικές εφαρμογές MM (GT, DLT) και επιπρόσθετα συμβουλεύει: «Οι αυτόματα μεταφραστές είναι πολύ χρήσιμοι, αλλά δεν είναι πάντα τέλειοι. Ειδικά σε περίπτωση πολύπλοκων ή εξειδικευμένων κειμένων, είναι καλό να συμβουλευτείς και έναν άνθρωπο που γνωρίζει καλά και τις δύο γλώσσες» (βλ. Επίμετρο 2.2, Hoffmann 1819) ή σε άλλο σημείο: «Αν χρειάζεσαι μια εξαιρετικά ακριβή μετάφραση (π.χ. για νομικά ή ιατρικά κείμενα), καλό είναι να απευθυνθείς σε έναν επαγγελματία μεταφραστή» (βλ. Επίμετρο 2.2, Bernhard 1967). Όταν περιέρχεται σε σύγχυση, το GG μεταπηδά ακανόνιστα μεταξύ ελληνικών, αγγλικών και γερμανικών ή από το 2ο ενικό πρόσωπο στον πληθυντικό ευγενείας (βλ. Επίμετρο 2.2, *passim*). Επιπλέον, υποπίπτει σε σοβαρά πραγματολογικά λάθη, π.χ. αποδίδει εσφαλμένα το διήγημα της Marie Luise Kaschnitz στην Christine Nöstlinger (βλ. Επίμετρο 2.2, Kaschnitz 1960). Τέλος, κατά τρόπο συγκινητικό (αν μπορεί να ειπωθεί κάτι τέτοιο αναφορικά με ένα διαλογικό ρομπότ), προς στιγμνήν επικαλείται την πεπε-ρασμένη του εμβέλεια: «Ich bin eine textbasierte KI. Das liegt außerhalb meiner Möglichkeiten.» [Είμαι σύστημα κειμενικής TN. Αυτό υπερβαίνει τις δυνατότητές μου.] (βλ. Παράρτημα 2.2, Bernhard 1967· επίσης βλ. Ενότητα 6.5).

Αφήνοντας εδώ κατά μέρος την αυτόματη ποσοτική αξιολόγηση (πρβλ. Koehn 2020, 52–59· Rossi / Carré 2022, 59–77· Kit / Wong 2023, 231–237· Liu / Zhang 2023 α, 123· Krüger 2024· Rothwell κ.ά. 2023, 108–109· Glass κ.ά. 2024, 272· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 84–91), θα ακολουθήσουμε την προσφορότερη και απαιτητικότερη μέθοδο για κάθε λογοτεχνικό μηχανικό μετάφρασμα, δηλαδή την ανθρώπινη ποιοτική αξιολόγηση (Koehn 2020, 45–52· Rossi / Carré 2022, 57–59· Kit / Wong 2023, 227–231· Liu / Zhang 2023 α, 122–123· Rothwell κ.ά. 2023, 106–108· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 91–95). Συγκεκριμένα, θα εφαρμόσουμε την καθιερωμένη αξιολογική κλίμακα 5 βαθμών (Koehn 2020, 45–47· Kit / Wong 2023, 227–228· Rothwell κ.ά. 2023, 107· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 92) για κάθε μηχανικό

μετάφρασμα (κατά φθίνουσα σειρά: 5 / άριστο, 4 / καλό, 3 / μέτριο, 2 / προβληματικό, 1 / μη αποδεκτό).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 • Αξιολόγηση και κατάταξη συστημάτων MM

ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΥΣΤ. MM	<i>Hoffmann</i> 1819	<i>Kafka</i> 1913	<i>Kaschnitz</i> 1960	<i>Bernhard</i> 1967	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ
GT	1	1	1	1	1,00
MBT	1	2	1	1	1,25
DLT	2	3	2	2	2,25
CGPT	3	3	4	4	3,50
GG	3	2	4	3	3,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	2,00	2,20	2,40	2,20	2,25

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Καλύτερες επιδόσεις σε διττή προοπτική:

- Απόλυτη τιμή (ανά πρωτότυπο κείμενο)
- Μέσος όρος (σύνολο πρωτότυπων κειμένων και συστημάτων MM)

Η συνολική βαθμολογία φαίνεται στον παραπάνω Πίνακα 6.1, στον οποίο επισημαίνονται οι καλύτερες επιδόσεις σε απόλυτες τιμές και ως προς τους μέσους όρους με πράσινο και γαλάζιο φόντο αντίστοιχα. Πρέπει όμως να διευκρινιστεί ότι, σε τρεις περιπτώσεις ισοβαθμίας (*Hoffmann* 1819, *Kafka* 1913, *Kaschnitz* 1960) στην κάπως αδρομερή κλίμακα των 5 βαθμών, με κριτικό πνεύμα επισημαίνεται χρωματικά ως υπέρτερο ένα από τα δύο ισόβαθμα μεταφράσματα, όπως αναλύεται στον μεταφρασεολογικό σχολιασμό (βλ. Ενότητες 6.2–6.5) και τεκμηριώνεται με βάση τα μεταφράσματα καθ' εαυτά (βλ. Παράρτημα 1.1–1.3).

6.2 *Hoffmann* 1819

Σε γραφολογικό επίπεδο, όλα τα υπό εξέταση συστήματα MM αστοχούν ως προς τη μεταγραφή ή/και τον εξελληνισμό των κυρίων ονομάτων. Στο πρωτότυπο (*Hoffmann* 1819), το πρόβλημα βέβαια επιτείνεται, καθώς η δράση της νουβέλας εκτυλίσσεται στη Γαλλία, και ο συγγραφέας εκγερμανίζει εν μέρει τα γαλλικά κύρια ονόματα (π.χ. *Fräulein von Scuderi* [< *Mademoiselle de Scudéry* > *δεσποινίς φον Σκουντέρι* [GT] / *δεσποινίς του Scuderi* [DLT] / *Δεσποσύνη της Σκουντερί* [CGPT])· επιπλέον όμως διαπιστώνουμε εγγενείς ανακολουθίες ή και αστοχίες στη μεταγραφή και τον εξελληνισμό (π.χ. *Magdaleine von Scuderi* > *Μαγδαλένη ντε Σκουντερί* [CGPT] / *Μαγδαληνή από τη Scuderi* [GG], *Babstiste* >

[ακανόνιστη εναλλαγή:] *Babtiste*, *Βαπτιστής* [MBT], *Martiniere* › *Μαρτινέ* [GG]· πρβλ. *Μαρτινιέρ* [CGPT] / *Martiniere* [χωρίς μεταγραφή] [GT, MBT, DLT]) καθώς και σφάλματα ως προς το γένος των κυρίων ονομάτων (π.χ. *der* [θηλυκό οριστικό άρθρο γενικής πτώσης] *Maintenon* [= *Françoise d'Aubigné, marquise de Maintenon*] › *του Maintenon* [GT, MBT] / *του Μαιντενόν* [DLT]· πρβλ. *της Ματαινόν* [CGPT, με πρόσθετο λάθος μεταγραφής] / *της κυρίας ντε Μαιντενόν* [GG]). Πέρα από ποικίλα λεξιλογικά και φραστικά ολισθήματα (π.χ. *Fräulein* › *νεαρή κοπέλα* [MBT] / *κυρία* [DLT] / *κορίτσι* [GG], *Flur* › *αίθουσα* [MBT], *Bedienter* › *αχθοφόρος* [MBT], *es wurde ihr gewiß* › *έγινε σίγουρη* [GT] / *έγινε βέβαιο σε αυτήν* [MBT] / *έγινε βέβαιη* [CGPT], *zitternd und zagend* › *τρέμοντας και δειλή* [GT] / *τρέμοντας και τρέμοντας* [DLT]) καθώς και εμφανέστερα μεταφραστικά σφάλματα (π.χ. [es] *wurde an dieses Haus hart und heftig angeschlagen* › *έγινε μια σκληρή και βίαιη επίθεση σε αυτό το σπίτι* [GT] / *αυτό το σπίτι χτυπήθηκε σκληρά και βίαια* [MBT] / *το σπίτι αυτό δέχτηκε ένα δυνατό και βίαιο χτύπημα*· πρβλ. *χτύπησαν δυνατά και βίαια την πόρτα αυτού του σπιτιού* [CGPT] / *ακούστηκαν δυνατά και επίμονα χτυπήματα στην πόρτα του σπιτιού* [GG]), εκτεταμένα και σοβαρότερα προβλήματα εντοπίζονται σε προτασιακό και υπερπροτασιακό επίπεδο, δηλαδή αφορούν τη συμφωνία των συντακτικών όρων καθώς και τα μέσα κειμενικής συνοχής και συνεκτικότητας, (π.χ. *με την άδεια του αφέντη* [= της κυρίας] *του* [GT], *η Martiniere* [...] *ήταν ακόμα ζύπνιος μόνος στο σπίτι* [GT]). Και πάλι σε συντακτικό επίπεδο, το GT επιφέρει αχρείαστη συντακτική αναδιάρθρωση και εξομάλυνση της πρώτης περιόδου με πρόταξη του υποκειμένου (βλ. Παράρτημα 1.1), πράγμα που ίσως υποδηλώνει ευθυγράμμιση με το αντίστοιχο πάγιο αγγλόγλωσσο συντακτικό σχήμα, δηλαδή χρήση της αγγλικής ως ενδιάμεσης γλώσσας στη ΜΜ από τα γερμανικά στα ελληνικά (επίσης βλ. Ενότητα 6.4, σχετικά με το λέξημα *Hotelhalle*, και Ενότητα 6.5, αναφορικά με το λέξημα *Mütze*).

Όσον αφορά το Hoffmann 1819 συνολικά, το CGPT φαίνεται να προσφέρει το επαρκέστερο μηχανικό μετάφρασμα, έστω και με τόσο μικρό προβάδισμα ώστε τυπικά καταλήγει να ισοβαθμεί με το GG (βλ. Πίνακας 6.1).

6.3 Kafka 1913

Στα περισσότερα μεταφράσματα, το ονοματεπώνυμο του πρωταγωνιστή του διηγήματος δεν μεταγράφεται· απεναντίας, μία και μοναδική φορά, όχι απλώς μεταγράφεται, αλλά εξελληνίζεται το βαπτιστικό (*Georg Bendemann* › *Γεώργιος Μπέντεμαν* [GG]· πρβλ. *Γκέοργκ Μπέντεμαν* [CGPT]). Επίσης σε γραφολογικό επίπεδο, διαπιστώνουμε ένα συχνά ορθογραφικό λάθος, το κεφαλαίο αρχικό στο επίθετο *κυριακάτικος* (*Sonntagvormittag* › *Κυριακάτικο πρωινό* [GG]· πρβλ. *κυριακάτικο πρωινό* [DLT, CGPT] / *Κυριακή πρωί* [GT, MBT]). Πέρα από την

ούτως ή άλλως ατελή απόδοση, μόνο το DLT παρακάμπτει έναν μορφοσυντακτικό σκόπελο (*leichtgebaute Häuser* › ελαφρώς χτισμένα σπίτια· πρβλ. ελαφρά χτισμένα σπίτια [GT, MBT] / ελαφριά χτισμένα σπίτια [CGPT] / ελαφρά κτισμένα σπίτια [GG]). Η αυτόματη μορφολογική ανάλυση προφανώς παρασύρει όλα τα συστήματα MM σε λεξιλογικές αστοχίες (π.χ. *Vollbart* › γεμάτα γένια [GT] / πλήρης γενειάδα [MBT] / γεμάτη γενειάδα [DLT] / μακριά γενειάδα [CGPT] / πλούσια γενειάδα [GG]). Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα προκύπτει πλήρης εκτροχιασμός (π.χ. *Anhöhen [...] mit ihrem schwachen Grün* › λόφοι [...] με λιποθυμία. πρασινάδα [sic]). Από τη σκοπιά της κλιτικής μορφολογίας του ρήματος, το σοβαρότερο πρόβλημα απόδοσης αφορά την εσφαλμένη χρήση αορίστου αντί παρατατικού και αντίστροφα (π.χ. *wie der Freund [...] klagte* › όπως παραπονέθηκε ο φίλος του [GT, MBT]· πρβλ. όπως παραπονιόταν ο φίλος του [DLT, CGPT] / όπως ο φίλος παραπονιόταν [GG], *so arbeitete er sich in der Fremde nutzlos ab* › έτσι μόχθησε άσκοπα σε μια ξένη χώρα [GT] / έτσι εργάστηκε άσκοπα σε μια ξένη χώρα [MBT]· πρβλ. έτσι μοχθούσε άσκοπα σε μια ξένη χώρα [DLT] / έτσι, αγωνιζόταν μάταια στο εξωτερικό [CGPT] / έτσι, εργαζόταν μάταια στο εξωτερικό [GG] –όπου βλέπουμε πρόσθετες σημασιολογικές αστοχίες), δυσεπίλυτο πρόβλημα για τη MM, αφού η γερμανική δεν διακρίνει μορφολογικά μεταξύ συνοπτικού και μη συνοπτικού ρηματικού ποιού ενεργείας, επομένως η διάκριση πρέπει κατά περίπτωση να εισαχθεί στη μετάφραση με σημασιολογικά κριτήρια, προτασιακά και υπερπροτασιακά. Προκειμένου για την απόδοση του τίτλου, συμπίπτουν μεταξύ τους αφενός τα GT και MBT (*Urteil* › ετυμολογία) και αφετέρου τα DLT, CGPT και GG (*Urteil* › απόφαση), ενώ παραδόξως απουσιάζει το προφανές, αν και προ-βληματικά πολύσημο, μεταφραστικό ισοδύναμο *κρίση*, πρωταρχική επιλογή στην πολυκύμαντη μεταφραστική ιστορία του συγκεκριμένου διηγήματος στα ελληνικά από τη δεκαετία του 1950 μέχρι σήμερα.

Συνολικά, το DLT έρχεται εδώ πρώτο, έστω και με επιμέρους αστοχίες, όπως είδαμε παραπάνω· η διαφορά όμως έναντι του CGPT αποβαίνει τόσο μικρή ώστε πάλι δεν αντανακλάται τυπικά στη βαθμολογία (βλ. Πίνακας 6.1).

6.4 Kaschnitz 1960

Από τη σκοπιά της μεταγραφής ή/και του εξελληνισμού, το όνομα της ηρωίδας μεταγράφεται γενικά με συνέπεια, με μία και μοναδική εξαίρεση (*Rosie* › Ρόζι [άκλιτο] [GT, DLT, CGPT, GG]· πρβλ. *Rosie* [MBT]). Πέρα από σποραδικά μεταφραστικά σφάλματα στο πεδίο της κλιτικής μορφολογίας (π.χ. χασμουρούνται [GT]), της λεξικής σημασιολογίας (π.χ. *gehen ins Wasser* › πηγαίνουν στο νερό [GT], *wilde Schwünge* [αναφορικά με ταχύπλοο] › άγριες κούνιες [GT, DLT]) ή της σύνταξης (π.χ. [die Eltern] *spritzen kindisch herum* ›

[οι γονείς] πλατσουρίζουν γύρω από παιδιάστικα [sic] [MBT] –όπου το τοπικό επίρρημα υποκαθίσταται από αντίστοιχη πρόθεση, εντελώς μετέωρη μάλιστα), ακόμη και δυσεξηγήτα μερικές φορές (π.χ. *gähnen* > *σιγοψηθυρίζουν* [GG], *fährt mit dem Motorboot* > [χάσμα στο μετάφρασμα] *βόλτες κατά μήκος του μηχανοκίνητου σκάφους* [GT]), σχεδόν όλα τα υπό εξέταση συστήματα MM αστοχούν σε ιδιοματικές μεταφορικές χρήσεις της καθομιλουμένης (π.χ. *alberne Gänse* [αναφορικά με τις μικρότερες αδερφές της έφηβης ηρωίδας] > *ανόητες χήνες* [GT, MBT, DLT] / *χαζές χήνες* [CGPT] –μοναδική μεταφραστική απόπειρα σε διαφορετική γραμμή: *χαζογίδες* [GG]). Όπως και στο Hoffmann 1819, επανέρχονται εδώ προβλήματα στη συμφωνία των συντακτικών όρων καθώς και στα μέσα κειμενικής συνοχής (π.χ. *man sieht sie [= die Eltern] von hinten* > *μπορείς να τα δεις από πίσω* [GT] / *μπορείτε να τα δείτε από πίσω* [MBT], *der braune Mann [...] immer allein* > *ο καστανός άνδρας [...] πάντα μόνοι* [GT]). Μεταφραστική αμηχανία διαπιστώνεται επίσης όσον αφορά τις απρόσωπες αντωνυμίες *man* και *ein*, οι οποίες ταλαντεύονται στα ελληνικά μεταξύ 2ου ενικού προσώπου, 2ου πληθυντικού προσώπου και της αντωνυμίας *κανείς* σε όλα τα μηχανικά μεταφράσματα· μοναδική και αξιοπρόσεκτη είναι η επιλογή του CGPT να αναχθεί νοηματικά σε προσωπική αντωνυμία, συσχετίζοντας εύστοχα την απρόσωπη αντωνυμία με την πρωταγωνίστρια του διηγήματος (*schütten einem das Buch voll Sand* > *ρίχνουν άμμο στο βιβλίο της [= της Ρόζι]*). Η σχεδόν ομόφωνη απόδοση (*Hotelhalle* > *λόμπι* [GT, MBT, DLT, CGPT]· πρβλ. *αίθουσα του ξενοδοχείου* [GG]) δίνει λαβή στη βάσιμη εικασία ότι τα σύγχρονα εργαλεία νευρωνικής MM, όπως άλλωστε και προγενέστερα συστήματα MM, εξακολουθούν κατά περίπτωση να χρησιμοποιούν την αγγλική ως εν-διάμεση γλώσσα για τη μετάβαση από τη γερμανική στην ελληνική (επίσης βλ. Ενότητα 6.2, σχετικά με συντακτική αναδιάρθρωση, και Ενότητα 6.4, αναφορικά με την απόδοση του λεξήματος *Hotelhalle*).

Ως προς το Kaschnitz 1960 συνολικά, αμφότερα τα γενικής χρήσης διαλογικά ρομπότ CGPT και GG σαφώς –και παραδόξως– υπερτερούν εδώ έναντι των εξειδικευμένων εφαρμογών MM (GT, MBT, DLT)· για την ακρίβεια το CGPT έρχεται πρώτο, έστω και με μικρή διαφορά (βλ. Πίνακας 6.1).

6.5 Bernhard 1967

Στα μηχανικά μεταφράσματα βλέπουμε σποραδικά λεξιλογικά σφάλματα (π.χ. *bis in die Zellen hinein* > *μέχρι τα κελιά* [GT] / *ακόμη και μέσα στα κελιά* [MBT] / *ακόμη και μέσα στα κελιά μου* [DLT]· πρβλ. *μέχρι το βάθος των κυττάρων μου* [GG] / *μέχρι το μεδούλι των οστών μου* [CGPT: εντυπωσιακά ευφάνταστη απόδοση για εφαρμογή MM], *ich rechne es ihm hoch an* > *του δίνω μεγάλη πίστη* [GT] / *του δίνω μεγάλη πίστωση* [MBT]· πρβλ. *του το αναγνωρίζω από καρδιάς* [GG] /

το θεωρώ μεγάλη του καλοσύνη [CGPT]) ή ολισθήματα (π.χ. *die zahllosen auf den kranken Menschenkopf spezialisierten Institute in Mitteleuropa* › τα αμέτρητα ινστιτούτα στην Κεντρική Ευρώπη που ειδικεύονται στο άρρωστο ανθρώπινο κεφάλι [GT, MBT, CGPT] / τα αμέτρητα ινστιτούτα που ειδικεύονται στο άρρωστο ανθρώπινο κεφάλι στην Κεντρική Ευρώπη [DLT]· πρβλ. τα αμέτρητα ινστιτούτα της Κεντρικής Ευρώπης που ειδικεύονται στις παθήσεις του ανθρώπινου εγκεφάλου [GG]). Τα σοβαρότερα προβλήματα όμως οφείλονται στη δαιδαλώδη συντακτική υφή του πρωτοτύπου, με τις σχοινοτενείς περιόδους και τις αλληπάλληλες καθ' υπόταξη συνδέσεις, όπως άλλωστε επισημαίνει στα μεταγλωσσικά και μεταφρασεολογικά του σχόλια το GG, το οποίο μάλιστα αρχικά δηλώνει αδυναμία να αντεπεξέλθει σε ένα τόσο περίπλοκο κείμενο (απόκριση: *Ich bin eine textbasierte KI. Das liegt außerhalb meiner Möglichkeiten.* [Είμαι σύστημα κειμενικής TN. Αυτό υπερβαίνει τις δυνατότητές μου.] –για τον ευρύτερο διάλογο, βλ. Παράρτημα 2.2, Bernhard 1967· επίσης βλ. Ενότητα 6.1). Η ακανθώδης αυτή δυσκολία μπορεί να παρασύρει τις εφαρμογές MM σε εξόφθαλμη ασυναρτησία μεγάλης κλίμακας (π.χ. *αυτό το σπίτι, [...], που δεν το είχα ξαναδεί, μου έγινε σαφές τις πρώτες εβδομάδες που το επισκέφτηκα, με τη δική μου αγάπη για τόσο παλιά, στις αναλογίες του. , [sic] δηλαδή στα Βάρη [sic] και τα μέτρα του που συμπίπτουν απόλυτα με τη γενική και ιδιαίτερη αρμονία της φύσης, μου επέτρεψαν να ζήσω, αντίθετα με όλες τις υποψίες που μπορούσαν να με βασανίσουν βαθιά για χρόνια και να με ενοχλήσουν με τον πιο θανατηφόρο τρόπο. , [sic] μέχρι τα κελιά, να είναι το μόνο δυνατό καταφύγιο για τη ζωή μου [GT]). Η μετάφραση του τίτλου σε δύο περιπτώσεις (*Mütze* › καπάκι [MBT, DLT]· πρβλ. *καπέλο* [GT, GG] / *σκουφί* [CGPT]) εγείρει την υπόνοια για παρεμβολή (με διττή έννοια: μεταφρασεολογική και γλωσσολογική) του πολύσημου αγγλόγλωσσου *cap*, δηλαδή για χρήση της αγγλικής ως ενδιάμεσης γλώσσας στη MM από τα γερμανικά στα ελληνικά (επίσης βλ. Ενότητα 6.2, σχετικά με συντακτική αναδιάρθρωση, και Ενότητα 6.4, αναφορικά με την απόδοση του λεξήματος *Hotelhalle*).*

Συνολικά, παρά τα δυσυπέρβλητα συντακτικά προσκόμματα, τα γενικής χρήσης διαλογικά ρομπότ CGPT και GG σημειώνουν ικανοποιητικές και ελπιδοφόρες επιδόσεις· το CGPT μάλιστα έρχεται πρώτο με σαφές προβάδισμα (βλ. Πίνακας 6.1). Από τα συστήματα MM εντυπωσιάζει εδώ το DLT, καθώς προχωρεί σε τολμηρή κατάτμηση και αναδιάρθρωση προτάσεων ή περιόδων, επιτυγχάνοντας ένα μεταφραστικό αποτέλεσμα ακόμη και υπέρτερο της AM ως προς τη συντακτική ακολουθία και την κειμενική ροή (βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 2015 και Bernhard 2024 γ).

7 Αξιολόγηση και μετεπιμέλεια μηχανικών μεταφρασμάτων: Από τη μηχανική μετάφραση στη δίγλωσση (ηλεκτρονική) λεξικογραφία

Οι εγγενείς φραγμοί της MM, εκ προοιμίου δεδομένοι από μεθοδολογική σκοπιά και πολλαπλά τεκμηριωμένοι στην πράξη, αντιστοιχούν σε κάθε επιμέρους ιστορικό στάδιο της τεχνολογικής εξέλιξης στον τομέα αυτόν, από τη δεκαετία του 1940 μέχρι σήμερα, δηλαδή από την πρωτόλεια MM βάσει κανόνων μέχρι τη ρηξικέλευθη νευρωνική MM. Τα μηχανικά μεταφράσματα, οποιαδήποτε τεχνολογία MM αιχμής και αν επιστρατεύεται, επί του παρόντος εξακολουθούν συνολικά να υπολείπονται των ανθρώπινων (Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 523· Kit / Wong 2023, 225· Glass κ.ά. 2024, 274· Kornacki / Pietrzak, [2024] / 2025, 18· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 243). Και η έλλειψη αυτή δεν θα μπορούσε να προβάλλει εντονότερη παρά στο πεδίο της λογοτεχνίας και της λογοτεχνικής μετάφρασης, όπου φτάνει στο απόγειο η ανθρώπινη δημιουργικότητα και φαντασία, τόσο στην πρωτογενή καλλιτεχνική σύνθεση όσο και στη δευτερογενή μεταφραστική εργασία.

Ωστόσο, εξίσου άτοπη με τον ανεδαιφικό ή και υποβολιμαίο ενθουσιασμό για τη MM και την TN θα ήταν η προκαταβολική κατηγορηματική απόρριψη των τεχνολογικών κατακτήσεων. Σκοπός είναι η λυσιτελής συνέργεια ανθρώπου και μηχανής κατά το σημερινό εξελικτικό στάδιο της τεχνολογίας. Με αυτή την προοπτική, για να βελτιωθεί η ποιότητα των μηχανικών μεταφρασμάτων, έχει καθιερωθεί μια διττή διαδικασία: αφενός η προεπιμέλεια (pre-editing // Pre-Editing / Präeditieren / Präedition) και αφετέρου η μετεπιμέλεια (post-editing // Post-Editing / Posteditieren / Postedition) (Kadrić / Kaindl / Reithofer 2019, 188–189· Koller / Henjum 2020, 89). Η προεπιμέλεια κατατείνει στην προπαρασκευαστική επεξεργασία του κειμένου αφετηρίας (δυνητικά ήδη από τη φάση της συγγραφής) με τη χρήση ελεγχόμενης (φυσικής) γλώσσας (controlled [natural] language / kontrollierte [natürliche] Sprache) για τους σκοπούς της MM (π.χ. περιορισμένο λεξιλόγιο, απλούστερα συντακτικά σχήματα, ενεργητική έναντι παθητικής φωνής, επανάληψη ουσιαστικών αντί για χρήση αντωνυμιών, βραχυπερίοδος λόγος, προσεκτική στίξη, αποφυγή ιδιοπολιτισμικών στοιχείων) (Αλεξανδρή 2011, 54· Alexandris 2011, 70· Cronin 2013, 118· Γραμμενίδης κ.ά. 2015, 210· Cronin 2019, 173· Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 524–525· Sánchez-Gijón / Kenny 2022· Schwitter 2023, 516–518· Albrecht / Kunert 2024, 70). Επομένως, η μετεπιμέλεια ευθύς εξαρχής αποκλείεται προκειμένου για λογοτεχνικά κείμενα, στα οποία δεν νοείται οποιαδήποτε πρότερη εκούσια γλωσσική επέμβαση για μεταφραστικούς σκοπούς.

Στον κλάδο της ΛΜΜ απομένει λοιπόν μόνο η μετεπιμέλεια, δηλαδή η υστερογενής ανθρώπινη επεξεργασία των μηχανικών μεταφρασμάτων (Γραμμενίδης κ.ά. 2015, 210· Nitzke / Hansen-Schirra 2021· O'Brien 2022·

Declercq 2023, 556–559· Kit / Wong 2023, 231· May 2023· Rothwell κ.ά. 2023, 109–111· Albrecht / Kunert 2024, 70–71· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 153–162, 166). Και μάλιστα, όχι απλώς ενδείκνυται, αλλά επιβάλλεται η πλήρης μετεπιμέλεια (full post-editing, FPE // vollständiges Posteditieren / Full Post-Editing, FPE) σε αντιδιαστολή προς τη μερική μετεπιμέλεια (light postediting, LPE // leichtes Posteditieren / Light Post-Editing, LPE), αφού οι λογοτεχνικές μεταφράσεις προορίζονται να εκδοθούν στη γλώσσα προορισμού, όπως ακριβώς τα λογοτεχνικά πρωτότυπα στη γλώσσα αφετηρίας.

Τι είδους βοηθήματα θα έχει στη διάθεσή του ο μετεπιμελητής σε αυτή την περίπτωση; Στο μεταίχμιο μεταξύ AM και MM, μπορεί φυσικά να μετακινηθεί ελαφρώς προς το πρώτο άκρο, δηλαδή να αξιοποιήσει τη μετάφραση με τη βοήθεια υπολογιστή (ή υπολογιστικά υποβοηθούμενη μετάφραση) (MBY / YYM) (computer-aided/assisted translation, CAT // computerunterstützte Übersetzung, CAT· παλαιότεροι όροι: machine-aided/assisted translation, MAT // maschinenunterstützte Übersetzung, MAT)⁶ (Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 519–520· Garcia 2023, 76–93· Rothwell κ.ά. 2023, 11–31· Kornacki / Pietrzak, [2024] / 2025, 10–13· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 48–59), με πυρήνα την τεχνολογία της μεταφραστικής μνήμης (translation memory, TM // Übersetzungsspeicher / Translation Memory, TM) (Γραμμενίδης κ.ά. 2015, 203–209· Youdale 2020, 18· Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 520· Kenny 2022 α, 30–32· Garcia 2023, 79–80· Rothwell κ.ά. 2023, 33–53· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 52–54). Άλλωστε, κάθε τέτοιο σύγχρονο λογισμικό MBY ή, για να χρησιμοποιήσουμε τη νεότερη ορολογία, κάθε σύστημα διαχείρισης μετάφρασης / μεταφράσεων (translation management system, TMS // Übersetzungsverwaltungssystem / Translation-Management-System, TMS) ενσωματώνει πλέον ποικίλα εργαλεία MM, τα οποία συμπληρώνει με την καθαυτό μεταφραστική μνήμη (Γραμμενίδης κ.ά. 2015, 207–209· Αλεξανδρή / Φραντζή 2022, 519· Garcia 2023, 88–89· Kornacki / Pietrzak, [2024] / 2025, 12–13· Moorkens / Way / Lankford [2024] / 2025, 54–55).

Πέρα όμως από όλες τις παραπάνω εφαρμογές, ο μετεπιμελητής μπορεί εντέλει να ακολουθήσει αντίστροφη πορεία (πρβλ. Ενότητα 1), δηλαδή από τη MM στην (ηλεκτρονική) λεξικογραφία, ανατρέχοντας σε (ηλεκτρονικά) λεξικά και γλωσσάρια για να ανασύρει μεταφραστικά ισοδύναμα πέρα από τα όρια των μηχανικών μεταφρασμάτων και των μεταφραστικών μνημών, αφού, όπως διαπιστώσαμε παραδειγματικά στην περίπτωση του *PONS 2004* (βλ. Ενότητα 1), τα προσφερόμενα μηχανικά μεταφράσματα δεν αντανακλούν παρά ελλιπώς και

⁶ Παράλληλα, αλλά σπανιότερα στην πράξη, απαντούν οι ακριβέστεροι ξενόγλωσσοι όροι *computer-aided/assisted human translation, CAHT / machine-aided/assisted human translation, MAHT // computerunterstützte Humanübersetzung, CAHT / maschinenunterstützte Humanübersetzung, MAHT*).

ατελώς το σύνολο των λεξικογραφημένων μεταφραστικών ισοδυνάμων. Εξάλλου, η τελευταία λέξη από την πρόσφατη ειδησεογραφία (19 Σεπτεμβρίου 2024) σχετικά με τις τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της ΜΜ και της ΗΛ (*MultiLingual Staff* 2024) προαναγγέλλει αυτήν ακριβώς τη στροφή –ή μάλλον την επάνοδο, αφού, αν αφήσουμε κατά μέρος την καινοφανή παράμετρο της ΤΝ, η ιδέα ήδη προτάθηκε και εφαρμόστηκε επιτυχώς παλαιότερα (όσον αφορά τα ελληνικά στο πεδίο της ειδικής γλώσσας και ορολογίας, βλ. π.χ. Πιπερίδης / Δεμοίρος / Μπούτσης 2004).

Με σχολαστικισμό ίσως, αλλά πάντως με περίσκεψη, κλείσαμε σε παρένθεση τον επιθετικό προσδιορισμό *ηλεκτρονική* στην έκφραση (*ηλεκτρονική*) *λεξικογραφία*, τόσο στον τίτλο όσο και στις προηγούμενες παραγράφους της Ενότητας 7. Πράγματι, στη σύγχρονη εποχή των ψηφιακών ανθρωπιστικών επιστημών, της υπολογιστικής γλωσσολογίας, των τεράστιων παράλληλων σωμάτων κειμένων και των ΜΓΜ, το πρώτο και προφανές βήμα από τη μετάφραση και τη μεταφρασεολογία προς τη λεξικογραφία και τη μεταλεξικογραφία, εύλογα θα μας οδηγήσει (ή μάλλον θα μας επαναφέρει) στην *ηλεκτρονική* λεξικογραφία. Κατεξοχήν όμως σε ελάχιστονες γλώσσες σαν την ελληνική, οι οποίες, παρά την πρόοδο κατά την τελευταία δεκαετία, εξακολουθούν να υστερούν ως προς διαθέσιμους ηλεκτρονικούς γλωσσικούς πόρους σε σύγκριση με τις μείζονες γλώσσες του κόσμου (κατεξοχήν την αγγλική) (Gavriilidou κ.ά. 2023, 153–154· πρβλ. Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου 2024, σχετικά με το ΜΓΜ Meltemi, όπου και πάλι όμως συνδυάζεται η ελληνική με την αγγλική, όχι με τη γερμανική· επίσης βλ. Ενότητα 4), ακόμη και η –φαινομενικά παρωχημένη– *έντυπη* λεξικογραφία εξακολουθεί να προσφέρει πολύτιμη βοήθεια σε μεταφραστές και μετεπιμελητές λογοτεχνικών κειμένων, ειδικά στο γλωσσικό ζεύγος γερμανικά–ελληνικά. Γι’ αυτό άλλωστε, έγκριτοι μεταφραστές λογοτεχνίας από τα γερμανικά στα ελληνικά, ακόμη και σήμερα, εξακολουθούν επίμονα να ανατρέχουν π.χ. στο *Νέον γερμανο-ελληνικόν λεξικόν* του Αλέξανδρου Α. Τσουκανά (1961), έστω και αν έχουν παρέλθει πάνω από 60 ολόκληρα χρόνια από την πρώτη κυκλοφορία του.

Αυτό το ερευνητικό πεδίο όμως, δηλαδή το πώς καλείται να συμβάλει η έντυπη και ηλεκτρονική λεξικογραφία στη μεταφραστική πράξη κατά την εποχή των παντοδύναμων συστημάτων ΜΜ και ΤΝ, ασφαλώς υπερβαίνει τα όρια της προκείμενης μελέτης και μπορεί κάλλιστα να αποτελέσει αντικείμενο νέας αυτοτελούς έρευνας, με γόνιμη σύζευξη μεθόδων και πορισμάτων της μεταφρασεολογίας αφενός και της δίγλωσσης και πολύγλωσσης μεταλεξικογραφίας αφετέρου (επίσης βλ. Ενότητα 8).

8 Συμπεράσματα και προοπτικές

Όπως μας αποκαλύπτει η παραπάνω ανάλυση για τη ΛΜΜ από τα γερμανικά στα ελληνικά (συνοπτικά βλ. Πίνακας 6.1), τα συστήματα GTN με βάση τα ΜΓΜ, όπως τα διαλογικά ρομπότ CGPT και GG, ήδη κατορθώνουν να υπερακοντίζουν τα ειδικά εργαλεία MM, όπως τα GT, MBT, DLT, μολονότι τόσο τα πρώτα όσο και τα δεύτερα απέχουν πολύ από το να προσφέρουν μηχανικά μεταφράσματα επαρκή για να εκδοθούν ως λογοτεχνήματα, γι' αυτό άλλωστε και απαιτούν ενδελεχή ανθρώπινη μετεπιμέλεια. Σε συγκριτική προοπτική ως προς τα υπό εξέταση πρωτότυπα διηγήματα, η καλύτερη επίδοση επιτυγχάνεται στο Kaschnitz 1960, ενώ οι χαμηλότερη αφορά τα Hoffmann 1819 και Bernhard 1967. Βάσιμα θα μπορούσαμε να εικάσουμε ότι το Hoffmann 1819 προκαλεί δυσχέρειες λόγω της παλαιότητάς του, ενώ το Bernhard 1967 εξαιτίας της περίπλοκης συντακτικής υφής του· χρειάζονται όμως πρόσθετες μελέτες για να καταλήξουμε σε ασφαλέστερα γενικότερα συμπεράσματα. Συνολικά πάντως οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι σημειώθηκε εκπληκτική πρόοδος, ιδίως αν αναλογιστούμε πόσο πρόσφατα αναπτύχθηκαν και δόθηκαν σε ευρεία χρήση τέτοια συστήματα GTN.

Η καταιγιστική διάδοση της MM στον σημερινό κόσμο, έπειτα από πολυκύμαντη εξελικτική τροχιά από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι την καμπή του 21ου αιώνα, καθώς και η αλματώδης και ενθουσιώδης ανάπτυξη των συστημάτων GTN ολοφάνερα ωφελούν και προάγουν τη διαγλωσσική επικοινωνία σε παγκόσμια κλίμακα, σε όλα τα πλαίσια και πεδία χρήσης. Όσον αφορά τη λογοτεχνία όμως, με βάση τις σημερινές τεχνολογικές δυνατότητες για τη μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά, δεν θα πρέπει να τρέφουμε ευσεβείς πόθους ή υπέρμετρες προσδοκίες. Τα λογοτεχνικά μηχανικά μεταφράσματα και τα συναφή αποτελέσματα της GTN με τη βοήθεια των ΜΓΜ χρειάζονται ακόμη εκτενή και ενδελεχή μετεπιμέλεια για να πλησιάσουν την ποιοτική στάθμη των αντίστοιχων δημοσιεύσιμων ανθρώπινων μεταφραστικών επιτευγμάτων –τα οποία όμως, από την άλλη πλευρά, δεν αποτελούν πάντοτε πλήρως ανθρώπινα μεταφράσματα, αλλά ίσως μόνο μετεπιμελημένα προϊόντα MM ή MBY (Lippert 2023, 148–149, 156–165).

Σήμερα, όπως και παλαιότερα, η πλήρης μετεπιμέλεια στον τομέα της γενικής και της ειδικής μετάφρασης μπορεί να απαιτεί περισσότερο χρόνο και νοητικό φόρτο από την άμεση ανθρώπινη μετάφραση ενός πρωτοτύπου (Cronin 2013, 128· Cronin 2019, 186· Koehn 2020, 44–45), κατεξοχήν αν πρόκειται για ευθεία μετάφραση, δηλαδή για την καθιερωμένη και προτιμώμενη διαγλωσσική κατεύθυνση για επαγγελματίες μεταφραστές. Το φαινόμενο αυτό φυσικά επιτείνεται στο έπακρο προκειμένου για τη λογοτεχνική μετάφραση, όπως διαπιστώσαμε παραπάνω (βλ. Ενότητες 3 και 7). Εξάλλου απομένει να

εξακριβώσουμε και να σταθμίσουμε πώς ακριβώς επηρεάζεται το ανθρώπινο μεταφραστικό έργο από τη ΛΜΜ, την ΓΤΝ και την απαιτούμενη μετεπιμέλεια (Rothwell κ.ά. 2023, 202–206· Kornacki / Pietrzak, [2024] / 2025, 58–59), λ.χ. αν και σε ποιον βαθμό προκύπτει περιορισμός μεταφραστικών επιλογών, πρωτόγνωρη καταπόνηση ή επιζήμια αποξένωση από το πρωτότυπο, όπως φανερώνει η έρευνα στο πλαίσιο του εγχειρήματος Kollektive Intelligenz (KI) (Hansen 2023· επίσης βλ. Ενότητα 3), του οποίου η αξία έγκειται ακριβώς στο ότι φέρνει στο προσκήνιο τους ίδιους τους μεταφραστές στη σχέση τους με τα διαθέσιμα τεχνολογικά μέσα αιχμής, ενώ οι πλείστες επιστημονικές και επιχειρησιακές έρευνες στον κλάδο της ΜΜ εστιάζουν στην απόδοση και βελτίωση των ίδιων των συστημάτων ΜΜ και ΓΤΝ.

Η τρέχουσα ρευστή κατάσταση πραγμάτων αναπόδραστα θα αλλάξει στο μέλλον, ίσως μάλιστα πολύ σύντομα. Άλλωστε, όχι μόνο τα τεχνολογικά μέσα αιχμής, αλλά και τα πορίσματα της σχετικής επιστημονικής έρευνας, όπως λ.χ. τα συμπεράσματα της προκείμενης μελέτης, δεν αποκλείεται να φαίνονται παρωχημένα σε διάστημα μηνών, εβδομάδων ή ακόμη και ημερών. (Ας αναλογιστούμε την απρόσμενη και σαρωτική εμφάνιση του CGPT στις 30 Νοεμβρίου 2022, ούτε καν δύο χρόνια νωρίτερα.) Από μεταφραστική και μεταφρασεολογική σκοπιά, δεν μπορούμε λοιπόν παρά να παρακολουθούμε και να αναλύουμε νηφάλια και στοχαστικά τις εξελίξεις, έστω και με ένα αλλόκοτο συναισθηματικό κράμα αφενός πηγαίου θαυμασμού για την ασύλληπτη τεχνολογική πρόοδο και αφετέρου εύλογης ανησυχίας για τις απώτερες επιπτώσεις της ΤΝ, όχι μόνο στην ανθρώπινη δημιουργικότητα, αλλά στην ίδια την ανθρώπινη υπόσταση.

Βιβλιογραφία

Πρωτογενής βιβλιογραφία

- Bernhard, Thomas: »Die Mütze« (1967). → Reich-Ranicki 2003, Bd. 10: 100–114.
 —: «Η τραγιάσκα». Του ίδιου, *Πρόζα* (Λογοτεχνία, 55). Μετάφραση, επίμετρο: Βασίλης Τσαλής. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική 2015: 17–37.
 Hoffmann, E. T. A. [Ernst Theodor Amadeus (Ernst Theodor Wilhelm)]: »Das Fräulein von Scuderi. Erzählung aus dem Zeitalter Ludwig des Vierzehnten« (1819). → Reich-Ranicki 2003, Bd. 1: 299–367.
 —: *Η δεσποινίς ντε Σκιντερί. Διήγηση από την εποχή του Λουδοβίκου ΙΔ΄*. Μετάφραση, επίμετρο: Νίκος Σκοπλάκης. Βριλήσσια Αττικής: Angelus Novus 2017.
 Kafka, Franz: »Das Urteil. Eine Geschichte« (1913). → Reich-Ranicki 2003, Bd. 7: 181–193.
 —: «Η κρίση. Μια ιστορία». Του ίδιου, *Η μεταμόρφωση και άλλες ιστορίες*. Μετάφραση, επίμετρο: Απόστολος Στραγαλινός. Αθήνα: Εκδόσεις Μίνωας 2019: 123–148.
 Kaschnitz, Marie Luise: »Lange Schatten« (1960). → Reich-Ranicki 2003, Bd. 8: 267–274.

—: «Μεγάλες σκιές». Συλλογική ανθολογία: *Οι λύκοι επιστρέφουν. Διηγήματα της «Γενιάς των Ερειπίων»* (Aldina, 13). Μετάφραση: Φοίβος Ι. Πιομπίνος. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg 2018: 104–115.

Reich-Ranicki, Marcel (Herausgeber): *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Erzählungen*, Bd. 1–10. Frankfurt am Main / Leipzig: Insel Verlag 2003.

Δευτερογενής βιβλιογραφία

Αλεξανδρή, Χριστίνα: *Υπολογιστική γλωσσολογία. Εισαγωγή στα ελληνικά και Βιβλίο ασκήσεων για τα ζεύγη γλωσσών ελληνικά, γερμανικά και αγγλικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπασωτηρίου 2011. – Βλ. επίσης Alexandris 2011.

— / Φραντζή, Κατερίνα Θ.: «Υπολογιστική Γλωσσολογία. Εισαγωγή και χαρακτηριστικές εφαρμογές». → Λεκάκου / Τοπιντζή 2022: 497–539.

Ανδρουλάκης, Γιώργος (επιμέλεια): *Διεθνές Συνέδριο. Μεταφράζοντας στον 21ο αιώνα: Τάσεις και προοπτικές. Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ, 27–29 Σεπτεμβρίου 2002*. [Θεσσαλονίκη]: [Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / University Studio Press] [2003].

Ανδρουλιδάκης, Γιώργος: «Εννοιολογική και μεταφρασεολογική αναψηλάφηση της ορολογίας στο πεδίο της θεωρίας των λογοτεχνικών γενών και ειδών σε αντιπαραβολική προοπτική ως προς το γλωσσικό ζεύγος της νέας ελληνικής και της γερμανικής». → Βαλεοντής κ.ά 2021: 270–280: <https://bit.ly/3NW9o4m>.

Αντωνοπούλου, Αναστασία / Καρακάση, Κατερίνα / Πετροπούλου, Εύη: *Συγκριτολογία*. Αθήνα: Κάλλιπος – Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα / Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) 2015: <https://bit.ly/3NJUzU7>.

Βαλεοντής, Κώστας / Κριμπάς, Παναγιώτης / Πανταζάρα, Μαβίνα / Τοράκη, Κατερίνα / Τσιάμας, Γιώργος (επιμέλεια έκδοσης): *Ελληνική γλώσσα και ορολογία. Ανακοινώσεις 13ου Συνεδρίου. Διαδίκτυο, 11–13 Νοεμβρίου 2021*. Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας 2021.

Βηδενμπίερ, Ανθή: «Η χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών στο μάθημα της μετάφρασης». → Ανδρουλάκης [2003]: 639–646.

—: *Το παζλ της μετάφρασης*. Θεσσαλονίκη: Ένεκεν 2011.

Βλαχόπουλος, Στέφανος: *Διαπολιτισμική επικοινωνία στην οικονομία. Η μετάφραση οικονομικών κειμένων από τα γερμανικά στα ελληνικά*. Αθήνα: Κάλλιπος – Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα / Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) 2015: <https://bit.ly/3ZMsUJI>.

Γιαννούτσου, Όλγα / Φούρλα, Αθανασία / Ευθυμίου, Ελένη: «Διαχείριση ορολογίας στη μηχανική μετάφραση». → Κατσογιάννου / Ευθυμίου 2004: 345–370.

Γραμμενίδης, Σίμος Π. / Δημητρούλια, Τιτίκα / Κουρδής, Ευάγγελος / Λουπάκη, Ελπίδα / Φλώρος, Γεώργιος: *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης*. Αθήνα: Κάλλιπος – Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα / Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) 2015: <https://bit.ly/3UvgJx8>.

- Δημητρούλια, Τιτίκα: «Οι νέες τεχνολογίες στη διδακτική της μετάφρασης». → Λάμπρου / Φλώρος 2010: 192–209.
- Δημητρούλια, Τιτίκα / Κεντρωτής, Γιώργος: *Λογοτεχνική μετάφραση. Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Κάλλιπος – Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα / Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) 2015: <https://bit.ly/3Uvymx3>.
- Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου (ΙΕΛ): «Meltemi, το πρώτο ανοιχτό Μεγάλο Γλωσσικό Μοντέλο για τα ελληνικά. Αποτέλεσμα έρευνας & ανάπτυξης του Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου του Ερευνητικού Κέντρου Αθηνά». ΙΕΛ: <https://bit.ly/3AqZGWa> (δημοσίευση: 28 Μαρτίου 2024).
- Καρακάση, Κατερίνα / Σπυριδοπούλου, Μαρία / Κοτελίδης, Γιώργος: *Ιστορία και θεωρία των λογοτεχνικών γενών και ειδών. Παραδείγματα και εφαρμογές*. Αθήνα: Κάλλιπος – Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα / Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) 2015: <https://bit.ly/3YLtflL>.
- Κατσογιάννου, Μαριάννα / Ευθυμίου, Ελένη (επιστημονική επιμέλεια): *Ελληνική ορολογία. Έρευνα και εφαρμογές* (Θέματα Επεξεργασίας Γλώσσας και Φωνής, [2]). Εκδοτική επιμέλεια: Ευίτα Φωτεινά. Αθήνα: Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου / Εκδόσεις Καστανιώτη 2004.
- Λάμπρου, Έφη / Φλώρος, Γιώργος (επιμέλεια): *Η διδακτική της μετάφρασης στον ελληνόφωνο χώρο. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2010.
- Λεκάκου, Μαρίκα / Τοπιντζή, Νίνα (επιμέλεια): *Εισαγωγή στη Γλωσσολογία. Θεμελιώδεις έννοιες και βασικοί κλάδοι με έμφαση στην ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg 2022.
- Μπατσαλιά, Φρειδερίκη / Σελλά-Μάζη, Ελένη: *Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της μετάφρασης. Μορφο-συντακτικές, λεξιλογικές, σημασιολογικές, υφολογικές και πραγματολογικές μετατοπίσεις κατά τη διαδικασία της μετάφρασης από τη γερμανική προς την ελληνική και καθορισμός του βαθμού δυσκολίας των προς μετάφραση κειμένων* (Γλώσσα και Πολιτισμός, 2). 2η βελτιωμένη έκδοση. Πρόλογος: Γ[εώργιος] Μπαμπινιώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση 2010 [1994].
- Πιπερίδης, Στέλιος / Δεμοίρος, Ιάσων / Μπούτσης, Σωτήρης: «Αυτόματη κατασκευή δίγλωσσων λεξικών». → Κατσογιάννου / Ευθυμίου 2004: 327–344.
- Σταύρου, Μελίτα / Τζεβελέκου, Μαρία (επιμέλεια): *Η μηχανική μετάφραση και η ελληνική γλώσσα* (Θέματα Επεξεργασίας Γλώσσας και Φωνής, [1]). Αθήνα: Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου / Εκδόσεις Καστανιώτη 2000.
- Τσουκανάς, Αλέξανδρος Α.: *Νέον γερμανο-ελληνικόν / ελληνο-γερμανικόν λεξικόν*, μέρος Α': *Νέον γερμανο-ελληνικόν λεξικόν*. [Αθήνα]: Εκδόσεις Κακουλίδη <1961>.
- Albrecht, Jörn: *Literarische Übersetzung. Geschichte, Theorie, kulturelle Wirkung*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft 1998.

- / Kunert, Irene: *Übersetzungstechnik – Übersetzungsstrategie – Übersetzungsbetrieb. Die Übersetzungsforschung als Bindeglied zwischen Sprach-, Literatur- und Kulturwissenschaft* (Translation, 3). Tübingen: Stauffenburg Verlag 2024.
- Alexandris, Christina: *Linguistik und ihre Anwendungen in der Computerlinguistik. Ein Arbeitsbuch*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπασωτηρίου 2011. – Βλ. επίσης Αλεξανδρή 2011.
- : “GenAI and socially responsible AI in natural language processing applications. A linguistic perspective”. *Proceedings of the AAAI [Association for the Advancement of Artificial Intelligence] 2024 Spring Symposium Series* 3.1 (2024): 330–337: <https://bit.ly/4gKBFtv>.
- Apel, Friedmar / Kopetzki, Annette: *Literarische Übersetzung* (Sammlung Metzler, 206). 2., vollständig neu bearbeitete Auflage. Stuttgart / Weimar: Verlag J. B. Metzler 2003 [¹1983].
- Bai, Xiaojing / Yu, Shiwen: “Rule-based machine translation”. → Chan 2023: 193–207.
- Chan, Sin-Wai (editor): *Routledge encyclopedia of translation technology*. 2nd edition. London / <Abingdon> / New York: Taylor & Francis Group › Routledge 2023 [¹2015].
- Cronin, Michael: *Translation in the digital age* (New Perspectives in Translation Studies). London / <Abingdon> / New York: Taylor & Francis Group › Routledge 2013. – Μετάφραση στα ελληνικά: Cronin 2019.
- : *Η μετάφραση στην ψηφιακή εποχή*. Μετάφραση: Διατμηματικό Πρόγραμμα «Μετάφραση–Μεταφρασεολογία» του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, επιστημονική επιμέλεια: Μαβίνα Πανταζάρα. Αθήνα: Εκδόσεις Διάυλος 2019. – Πρωτότυπο στα αγγλικά: Cronin 2013.
- Declercq, Christophe: “Editing in translation technology”. → Chan 2023: 551–564.
- Garcia, Ignacio: “Computer-aided translation systems”. → Chan 2023: 76–94.
- Gavriilidou, Maria / Giagkou, Maria / Loizidou, Dora / Piperidis, Stelios: “Language report Greek”. → Rehm / Way 2023: 151–154.
- Glass, Lelia / Dickinson, Markus / Brew, Chris / Meurers, Detmar: *Language and computers* (Textbooks in Language Sciences, 14). 2nd edition. Berlin: Language Science Press 2024 [¹2012]: <https://bit.ly/4eB7Vok>.
- Hadley, James Luke: “MT and CAT. Challenges, irrelevancies, or opportunities for literary translation?”. → Rothwell / Way / Youdale 2024: 91–105.
- Hansen, André: »Kollektive Intelligenz. Kann KI Literatur?«. *Kollektive Intelligenz*: <https://bit.ly/4hx09ai> (δημοσίευση: [14 Ιουνίου 2023]).
- Hansen, Damien: “The figure of the literary translator amidst new technologies”. → Winters / Deane-Cox / Böser 2024: 80–108.
- Harlaß, Katrin (Herausgeberin): *Handbuch Literarisches Übersetzen*. Berlin: VdÜ (Verband deutschsprachiger Übersetzer/innen literarischer und wissenschaftlicher Werke) / BDÜ (Bundesverband der Dolmetscher/innen und Übersetzer/innen) Fachverlag 2015.
- (Herausgeberin): *Handbuch Literarisches Übersetzen 2.0. Fit für das Digitalzeitalter*. Berlin: VdÜ (Verband deutschsprachiger Übersetzer/innen literarischer und

- wissenschaftlicher Werke) / BDÜ (Bundesverband der Dolmetscher/innen und Übersetzer/innen) Fachverlag 2022.
- Hauenschild, Christa: »Maschinelle Übersetzung – die gegenwärtige Situation«. → Kittel κ.ά 2004: 756–766.
- Hutchins, W. John: “Machine translation. History of research and applications”. → Chan 2023: 128–144.
- Kadrić, Mira / Kaindl, Klaus / Reithofer, Karin: *Translatorische Methodik* (Basiswissen Translation). 6., vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage. Wien: Facultas 2019 [12005].
- Kenny, Dorothy (α): “Human and machine translation”. → Kenny 2022 β: 23–49.
—— (β): (editor): *Machine translation for everyone. Empowering users in the age of artificial intelligence* (Translation and Multilingual Natural Language Processing, 18). Berlin: Language Science Press 2022: <https://bit.ly/3ZZH7Tq>.
- Kenny, Dorothy / Winters, Marion: “Customization, personalization and style in literary machine translation”. → Winters / Deane-Cox / Böser 2024: 59–79.
- Kit, Chunyu / Wong, Billy Tak Ming: “Evaluation in machine translation and computer-aided translation”. → Chan 2023: 219–244.
- Kittel, Harald / Frank, Armin Paul / Greiner, Norbert / Hermans, Theo / Koller, Werner / Lambert, José / Paul, Fritz; in Verbindung mit / in association with / en association avec House, Juliane / Schultze, Brigitte (Herausgeber/innen / editors / éditeurs): *Übersetzung. Ein internationales Handbuch zur Übersetzungsforschung / Translation. An international encyclopedia of translation studies / Traduction. Encyclopédie internationale de la recherche sur la traduction* (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft [HSK] / Handbooks of Linguistics and Communication Science / Manuels de Linguistique et des Sciences de Communication, 26.1), Teilbd. / vol. / t. 1. Berlin / New York: De Gruyter 2004.
- Koehn, Philipp: *Statistical machine translation*. Cambridge / New York: Cambridge University Press 2010.
——: *Neural machine translation*. Cambridge / New York: Cambridge University Press 2020.
- Kohlmayer, Rainer: *Literaturübersetzen. Ästhetik und Praxis* (Publikationen des Fachbereichs Translations-, Sprach- und Kulturwissenschaft [FTSK] der Johannes Gutenberg-Universität Mainz in Gernersheim, 72). Berlin / Bern / Bruxelles / New York / Oxford / Warszawa / Wien: Peter Lang 2019.
- Koller, Werner / Henjum, Kjetil Berg: *Einführung in die Übersetzungswissenschaft* (Uni Taschenbücher [UTB] › Sprachwissenschaft / Translationswissenschaft, 3520). 9., überarbeitete und aktualisierte Auflage. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag 2020 [11979].
- Kornacki, Michał / Pietrzak, Paulina: *Hybrid workflows in translation. Integrating GenAI into translator training*. New York / London / <Abingdon>: Taylor & Francis Group › Routledge [2024] / 2025.

- Krüger, Ralph: »Von zeichenketten- zu vektorbasierten Verfahren zur Bewertung der Qualität von Systemen zur maschinellen Übersetzung und von maschinell übersetzten Texten«. → Rösener κ.ά. 2024: 11–38.
- Lippert, Susanne: »Maschinelle Übersetzung und Postediting im literarischen Bereich. Zur Unterscheidbarkeit von posteditierten Texten und Humanübersetzung«. *trans-kom. Zeitschrift für Translationswissenschaft und Fachkommunikation* 17.1 (2024): 147–174: <https://bit.ly/3zdjs6X>.
- Liu, Qun / Zhang, Xiaojun (α): “Machine translation. General”. → Chan 2023: 112–127.
- Liu, Qun / Zhang, Xiaojun (β): “Statistical machine translation”. → Chan 2023: 208–218.
- Liu, Xueting / Li, Chengze: “Artificial intelligence and translation”. → Chan 2023: 280–302.
- May, Li: “Post-editing of machine translation”. → Chan 2023: 582–600.
- Moorkens, Joss / Way, Andy / Lankford, Séamus: *Automating translation* (Routledge Introductions to Translation and Interpreting). London / <Abingdon> / New York: Taylor & Francis Group › Routledge [2024] / 2025.
- MultiLingual Staff: “DeepL speeds up translation processes with new AI glossary generator”. *MultiLingual*: <https://bit.ly/3C2uYTR> (δημοσίευση: 19 Σεπτεμβρίου 2024).
- Nitzke, Jean / Hansen-Schirra, Silvia: *A short guide to post-editing* (Translation and Multilingual Natural Language Processing, 16). Berlin: Language Science Press 2021: <https://bit.ly/405SlG2>.
- O’Brien, Sharon: “How to deal with errors in machine translation: Post-editing”. → Kenny 2022 β, 105–120.
- Peng, Yuhong / Huang, Huihui / Li, Defeng (editors): *New advances in translation technology. Applications and pedagogy* (New Frontiers in Translation Studies). Singapore: Springer 2024.
- Pérez-Ortiz, Juan Antonio / Forcada, Mikel L. / Sánchez-Martínez, Felipe: “How neural machine translation works”. → Kenny 2022 β: 141–164.
- PONS. *Übersetzer plus Wörterbuch* / PONS. *Μετάφραση συν λεξικό*. 2024: <https://bit.ly/3Zwrnax> (γερμανικά) / <https://bit.ly/4gofMAf> (ελληνικά) (πρόσβαση και ανάκτηση: 19 Αυγούστου 2024).
- Rehm, Georg / Way, Andy (editors): *European Language Equality. A strategic agenda for digital language equality* (Cognitive Technologies). Cham (Switzerland): Springer / European Language Equality 2023: <https://bit.ly/4dTmPP0>.
- Rösener, Christoph / Canfora, Carmen / Dörflinger, Torsten / Hoberg, Felix / Varga, Simon (Herausgeber/innen): *Übersetzen im Wandel. Wie Technologisierung, Automatisierung und Künstliche Intelligenz das Übersetzen verändern*. Wiesbaden: Springer Vieweg 2024.
- Rossi, Caroline / Carré, Alice: “How to choose a suitable neural machine translation solution. Evaluation of MT quality”. → Kenny 2022 β: 51–79.
- Rothkegel, Annely: »Geschichte der maschinellen und maschinenunterstützten Übersetzung«. → Kittel κ.ά 2004: 748–756.

- Rothwell, Andrew / Moorkens, Joss / Fernández-Parra, María / Drugan, Joanna / Austermuehl, Frank: *Translation tools and technologies* (Routledge Introductions to Translation and Interpreting). London / <Abingdon> / New York, Taylor & Francis Group > Routledge 2023.
- / Way, Andy / Youdale, Roy (editors): *Computer-assisted literary translation* (Routledge Advances in Translation and Interpreting Studies). New York / London / <Abingdon>: Taylor & Francis Group > Routledge 2024.
- Sánchez-Gijón, Pilar / Kenny, Dorothy: “Selecting and preparing texts for machine translation: Pre-editing and writing for a global audience”. → Kenny 2022 β: 81–103.
- Schwitler, Rolf: “Controlled languages”. → Chan 2023: 512–528.
- Siu, Sai Cheong: “Revolutionising translation with AI. Unravelling neural machine translation and generative pre-trained large language models”. → Peng / Huang / Li 2024: 29–54.
- Valavani, Christina / Alexandris, Christina / Mikros, George: “Improving machine translation output of German compound and multiword financial terms. Comparison with crosslinguistic data”: *Human – Intelligent Systems Integration 2.2* (2020): [29]–[34]: <https://bit.ly/3ZJTW4q>.
- Winters, Marion / Deane-Cox, Sharon / Böser, Ursula (editors): *Translation, interpreting and technological change. Innovations in research, practice and training* (Bloomsbury Advances in Translation). London / New York / Oxford / New Delhi / Sydney: Bloomsbury Academic 2024.
- Wong, Billy Tak Ming: “Example-based machine translation”. → Chan 2023, 145–159.
- Youdale, Roy: *Using computers in the translation of literary style. Challenges and opportunities* (Routledge Advances in Translation and Interpreting Studies). New York / London / <Abingdon>: Taylor & Francis Group > Routledge 2020.
- Zymner, Rüdiger / Hölter, Achim (Herausgeber): *Handbuch Komparatistik. Theorien, Arbeitsfelder, Wissenspraxis*. Stuttgart / Weimar: Verlag J. B. Metzler 2013.

Παράρτημα 1: Αποσπάσματα πρωτοτύπων και μεταφράσματα

Προκαταρκτική σημείωση

Η διαδικτυακή έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το διήμερο 18–19 Σεπτεμβρίου 2024 (επίσης βλ. Παράρτημα 2, Προκαταρκτική σημείωση). Όλα τα αποσπάσματα παρατίθενται χωρίς οποιαδήποτε παρέμβαση, έστω και αν στα μηχανικά μεταφράσματα παρεισφρέουν οφθαλμοφανείς αστοχίες κάθε λογής.

1.1 Hoffmann 1819

Das Fräulein von Scuderi

Erzählung aus dem Zeitalter Ludwig des Vierzehnten

In der Straße St. Honoré war das kleine Haus gelegen, welches Magdaleine von Scuderi, bekannt durch ihre anmutigen Verse, durch die Gunst Ludwig des XIV. und der Maintenon, bewohnte.

Spät um Mitternacht –es mochte im Herbst des Jahres 1680 sein– wurde an dieses Haus hart und heftig angeschlagen, daß es im ganzen Flur laut widerhallte. – Baptiste, der in des Fräuleins kleinem Haushalt Koch, Bedienten und Türsteher zugleich vorstellte, war mit Erlaubnis seiner Herrschaft über Land gegangen zur Hochzeit seiner Schwester, und so kam es, daß die Martiniere, des Fräuleins Kammerfrau, allein im Hause noch wachte. Sie hörte die wiederholten Schläge, es fiel ihr ein, daß Baptiste fortgegangen, und sie mit dem Fräulein ohne weitem Schutz im Hause geblieben sei; aller Frevel von Einbruch, Diebstahl und Mord, wie er jemals in Paris verübt worden, kam ihr in den Sinn, es wurde ihr gewiß, daß irgendein Haufen Meuter, von der Einsamkeit des Hauses unterrichtet, da draußen tobe und, eingelassen, ein böses Vorhaben gegen die Herrschaft ausführen wolle, und so blieb sie in ihrem Zimmer, zitternd und zagend und den Baptiste verwünschend samt seiner Schwester Hochzeit. [...]

Hoffmann 1819 (πρωτότυπο)

Η δεσποινίς ντε Σκιντερί Διήγηση από την εποχή του Λουδοβίκου ΙΔ΄

Στην οδό Σεντ Ονορέ βρισκόταν το μικρό σπίτι όπου κατοικούσε η Μαντλέν ντε Σκιντερί, γνωστή από τα τερπνά στιχουργήματά της κι από την εύνοια του Λουδοβίκου ΙΔ΄ και της Μεντενόν.

Περασμένα μεσάνυχτα –πρέπει να ήταν το φθινόπωρο του 1680– κάποιος χτύπησε την πόρτα αυτού του σπιτιού με τόση σφοδρότητα και δύναμη, ώστε ο θόρυβος αντήχησε σ' ολόκληρο τον διάδρομο. Ο Μπατίστ, ο οποίος εκτελούσε συγχρόνως χρέη μάγειρα, θαλαμηπόλου και θυρωρού στο μικρό νοικοκυριό της δεσποινίδας, είχε πάει με την άδεια της κυράς του στην εξοχή, για τον γάμο της αδελφής του, κι έτσι συνέβη να ξαγρυπνάει ακόμα μονάχη της στο σπίτι η Μαρτινιέρ, η καμαριέρα της δεσποινίδας. Άκουγε τα επαναλαμβανόμενα χτυπήματα κι αναθυμόταν πως ο Μπατίστ είχε φύγει και πως με τη δεσποινίδα στο σπίτι είχε απομείνει εκείνη, δίχως άλλη προστασία. Κάθε ανοσιούργημα διάρρηξης, κλοπής και φόνου που συνέβαινε τότε στο Παρίσι ήρθε στον νου της και πείστηκε ότι εκεί έξω μαινόταν κάποιο μπουλούκι κακούργων, πληροφορημένο για το ξεμονάχιασμα του σπιτιού, ανακατεμένο σε κάποιο κακοποιό σχέδιο εναντίον της κυρίας της· έτσι, τρέμοντας σύγκορμη από φόβο, έμενε στο δωμάτιό της κι αναθεμάτιζε τον Μπατίστ μαζί με τον γάμο της αδελφής του. [...]

Hoffmann 2017 (μετάφραση: Νίκος Σκοπλάκης)

Η δεσποινίς φον Σκουντέρι Ιστορία από την εποχή του Λουδοβίκου του Δέκατου τέταρτου

Το μικρό σπίτι στο οποίο έμενε η Magdaleine von Scuderi, γνωστή για τους χαριτωμένους στίχους της και την εύνοια του Louis XIV και του Maintenon, βρισκόταν στην οδό St. Honoré.

Αργά τα μεσάνυχτα –μπορεί να ήταν το φθινόπωρο του 1680– έγινε μια σκληρή και βίαιη επίθεση σε αυτό το σπίτι, έτσι που αντηχούσε δυνατά σε όλο το διάδρομο. – Ο Baptiste, ο οποίος ήταν μάγειρας, υπηρέτης και θυρωρός ταυτόχρονα στο μικρό σπιτικό της κοπέλας, είχε

πάει σε όλη τη χώρα με την άδεια του αφέντη του για να παρευρεθεί στον γάμο της αδερφής του και έτσι συνέβη ότι η Martiniere, η καμαριέρα της νεαρής κυρίας, ήταν ακόμα ξύπνιος μόνος στο σπίτι. Άκουσε τα επαναλαμβανόμενα χτυπήματα, σκέφτηκε ότι ο Baptiste είχε φύγει και ότι είχε μείνει στο σπίτι με τη νεαρή κυρία χωρίς καμία άλλη προστασία. Κάθε αγανάκτηση διάρρηξης, κλοπής και δολοφονίας που είχε διαπραχθεί ποτέ στο Παρίσι, έγινε σίγουρη ότι κάποια ομάδα στασιαστών, ενημερωμένων για τη μοναξιά του σπιτιού, μαινόταν έξω και, αφού άφησαν να μπει, αναζητούσαν ένα κακό σχέδιο. να κάνει ενάντια στον κανόνα, και έτσι έμεινε στο δωμάτιό της, τρέμοντας και δειλή και βρίζοντας τον Μπαπτιστ και τον γάμο της αδερφής του. [...]

Hoffmann 2024 α (μετάφραση: Google Translate)

Mademoiselle de Scuderi

Ιστορία από την εποχή του Λουδοβίκου του δέκατου τέταρτου

Στην οδό St. Honoré ήταν το μικρό σπίτι που κατοικούσε η Magdaleine de Scuderi, γνωστή για τους χαριτωμένους στίχους της, από την εύνοια του Louis XIV και του Maintenon.

Αργά τα μεσάνυχτα – μπορεί να ήταν το φθινόπωρο του 1680 – αυτό το σπίτι χτυπήθηκε σκληρά και βίαια, έτσι ώστε αντήχησε δυνατά σε όλη την αίθουσα. Ο Baptiste, ο οποίος στο μικρό νοικοκυριό της νεαρής κοπέλας αντιπροσώπευε τον μάγαιρα, τον υπηρέτη και τον αχθοφόρο ταυτόχρονα, είχε πάει στην εξοχή με την άδεια της κυριότητάς του για το γάμο της αδελφής του, και έτσι προέκυψε ότι η Martiniere, η καμαριέρα της κυρίας, ήταν ακόμα μόνη στο σπίτι. Άκουσε τα επαναλαμβανόμενα χτυπήματα, σκέφτηκε ότι ο Βαπτιστής είχε φύγει και ότι είχε παραμείνει στο σπίτι με τη νεαρή κοπέλα χωρίς καμία περαιτέρω προστασία. Όλη η ιεροσυλία της διάρρηξης, της κλοπής και του φόνου που είχε ποτέ διαπραχθεί στο Παρίσι ήρθε στο μυαλό της, έγινε βέβαιο σε αυτήν ότι κάποια ομάδα στασιαστών, πληροφορημένη για τη μοναξιά του σπιτιού, μαινόταν έξω και, παραδέχτηκε, ήταν έτοιμη να εκτελέσει ένα κακό σχέδιο εναντίον των αφεντικών, και έτσι παρέμεινε στο δωμάτιό της, τρέμοντας και δειλά, και καταράστηκε τον Βαπτιστή και το γάμο της αδελφής του. [...]

Hoffmann 2024 β (μετάφραση: Microsoft / Bing Translator)

Η δεσποινίς του Scuderi

Μια ιστορία από την εποχή του Λουδοβίκου του δέκατου τέταρτου

Στην οδό Σεν Ονορέ βρισκόταν το μικρό σπίτι στο οποίο ζούσε η Μαγκνταλέν ντε Σκουντερί, γνωστή για τους χαριτωμένους στίχους της, με την εύνοια του Λουδοβίκου ΙΔ' και του Μαιντενόν.

Αργά τα μεσάνυχτα –θα πρέπει να ήταν το φθινόπωρο του 1680– το σπίτι αυτό δέχτηκε ένα δυνατό και βίαιο χτύπημα, ώστε να αντηχήσει δυνατά σε όλο το διάδρομο. - Ο Baptiste, ο οποίος ήταν μάγαιρας, υπηρέτης και θυρωρός στο μικρό νοικοκυριό της κυρίας, είχε φύγει στην ενδοχώρα με την άδεια της εξοχότητάς του για να παραστεί στον γάμο της αδελφής του, και έτσι συνέβη η Martiniere, η καμαριέρα της κυρίας, να είναι ακόμη μόνη της στο σπίτι και να φυλάει σκοπιά. Άκουσε τα επαναλαμβανόμενα χτυπήματα και θυμήθηκε ότι ο Baptiste είχε φύγει και ότι εκείνη είχε παραμείνει στο σπίτι με τη νεαρή κυρία χωρίς περαιτέρω προστασία, Όλα τα ανοσιουργήματα διαρρήξεων, κλοπών και δολοφονιών που είχαν διαπραχθεί ποτέ στο

Παρίσι ήρθαν στο μυαλό της— αισθάνθηκε σίγουρη ότι κάποιος όχλος στασιαστών, πληροφορημένος για την απομόνωση του σπιτιού, βρισκόταν εκεί έξω και, αφού είχε μπει μέσα, θα πραγματοποιούσε κάποιο κακό σχέδιο εναντίον της κυρίας της, και έτσι παρέμεινε στο δωμάτιό της, τρέμοντας και τρέμοντας, και καταριέται τον Μπαπτίστ και τον γάμο της αδελφής του. [...]

Hoffmann 2024 γ (μετάφραση: DeepL Translator)

Η Δεσποσύνη της Σκουντερί

Διήγηση από την εποχή του Λουδοβίκου του Δέκατου Τέταρτου

Στην οδό Σαιντ Ονορέ βρισκόταν το μικρό σπίτι, στο οποίο διέμενε η Μαγδαλένη ντε Σκουντερί, γνωστή για τους χαριτωμένους στίχους της, και με την εύνοια του Λουδοβίκου του XIV και της Ματαινόν.

Αργά τα μεσάνυχτα —θα πρέπει να ήταν το φθινόπωρο του 1680— χτύπησαν δυνατά και έντονα την πόρτα αυτού του σπιτιού, τόσο που αντήχησε σε όλο το διάδρομο. Ο Μπαπτίστ, ο οποίος στον μικρό οικιακό προσωπικό της δεσποσύνης εκπροσωπούσε ταυτόχρονα τον μάγειρα, τον υπηρέτη και τον θυρωρό, είχε πάρει άδεια από την κυρία του και είχε φύγει για την ύπαιθρο για τον γάμο της αδελφής του, και έτσι η Μαρτινιέρ, η καμαριέρα της δεσποσύνης, ήταν η μόνη που έμενε ξύπνια στο σπίτι. Άκουσε τα επαναλαμβανόμενα χτυπήματα και της ήρθε στο μυαλό ότι ο Μπαπτίστ είχε φύγει, αφήνοντάς την μόνη με τη δεσποσύνη χωρίς άλλη προστασία στο σπίτι· όλες οι σκέψεις για εγκλήματα διάρρηξης, κλοπής και φόνου, όπως είχαν διαπραχθεί ποτέ στο Παρίσι, της ήρθαν στο νου. Έγινε βέβαιη ότι κάποια συμμορία εξεγερμένων, έχοντας πληροφορηθεί την απομόνωση του σπιτιού, βρισκόταν απ' έξω, και εάν άνοιγε την πόρτα, θα εκτελούσαν ένα κακόβουλο σχέδιο κατά της κυρίας της. Έτσι, παρέμεινε στο δωμάτιό της, τρέμοντας και φοβούμενη, καταριώντας τον Μπαπτίστ και τον γάμο της αδελφής του. [...]

Hoffmann 2024 δ (μετάφραση: ChatGPT)

Το Κορίτσι από τη Scuderi

Μια διήγηση από την εποχή του Λουδοβίκου του Δέκατου Τέταρτου

Σε μια μικρή οδό του Saint Honoré βρισκόταν το σπίτι που κατοικούσε η Μαγδαληνή από τη Scuderi, γνωστή για τους κομψούς της στίχους, για την εύνοια του Λουδοβίκου του Δέκατου Τέταρτου και της κυρίας ντε Μαιντενόν.

Ύστερα από τα μεσάνυχτα —πρέπει να ήταν το φθινόπωρο του 1680— ακούστηκαν δυνατά και επίμονα χτυπήματα στην πόρτα του σπιτιού, που αντηχούσαν σε όλο το διάδρομο. Ο Μπατίστ, που στο μικρό νοικοκυρό του κοριτσιού ήταν ταυτόχρονα μάγειρας, υπηρέτης και θυρωρός, είχε φύγει με την άδεια της κυρίας του για την επαρχία, στο γάμο της αδερφής του. Έτσι συνέβη που η Μαρτινέ, η υπηρέτρια της κυρίας, ήταν η μόνη που έμεινε ξύπνια στο σπίτι. Άκουσε τα επαναλαμβανόμενα χτυπήματα, θυμήθηκε ότι ο Μπατίστ είχε φύγει και ότι είχε μείνει μόνη στο σπίτι με την κυρία της, χωρίς καμία άλλη προστασία. Όλες οι φρικαλεότητες, οι ληστείες, οι κλοπές και οι φόννοι που είχαν διαπραχθεί ποτέ στο Παρίσι ήρθαν στο μυαλό της. Ήταν σίγουρη ότι μια συμμορία επαναστατών, έχοντας πληροφορηθεί την απομόνωση του σπιτιού, σκαρφάλωνε έξω από την πόρτα και, αν τους άνοιγε, θα έκανε κακό στην κυρία της.

Έτσι έμεινε στο δωμάτιο της, τρέμοντας και φοβούμενη, και καταριόταν τον Μπατίστ και το γάμο της αδερφής του. [...]

Hoffmann 2024 ε (μετάφραση: Google Gemini)

1.2 Kafka 1913

*Das Urteil
Eine Geschichte*

Es war an einem Sonntagvormittag im schönsten Frühjahr. Georg Bendemann, ein junger Kaufmann, saß in seinem Privatzimmer im ersten Stock eines der niedrigen, leichtgebauten Häuser, die entlang des Flusses in einer langen Reihe, fast nur in der Höhe und Färbung unterschieden, sich hinzogen. Er hatte gerade einen Brief an einen sich im Ausland befindlichen Jugendfreund beendet, verschloß ihn in spielerischer Langsamkeit und sah dann, den Ellbogen auf den Schreibtisch gestützt, aus dem Fenster auf den Fluß, die Brücke und die Anhöhen am anderen Ufer mit ihrem schwachen Grün.

Er dachte darüber nach, wie dieser Freund, mit seinem Fortkommen zu Hause unzufrieden, vor Jahren schon nach Rußland sich förmlich geflüchtet hatte. Nun betrieb er ein Geschäft in Petersburg, das anfangs sich sehr gut angelassen hatte, seit langem aber schon zu stocken schien, wie der Freund bei seinen immer seltener werdenden Besuchen klagte. So arbeitete er sich in der Fremde nutzlos ab, der fremdartige Vollbart verdeckte nur schlecht das seit den Kinderjahren wohlbekannte Gesicht, dessen gelbe Hautfarbe auf eine sich entwickelnde Krankheit hinzudeuten schien. [...]

Kafka 1913 (πρωτότυπο)

*Η κρίση
Μια ιστορία*

Ήταν ένα κυριακάτικο πρωινό της πιο όμορφης άνοιξης. Ο Γκέοργκ Μπέντεμαν, ένας νεαρός έμπορος, καθόταν στο δωμάτιό του, στον πρώτο όροφο ενός από εκείνα τα χαμηλά, προχειροφτιαγμένα σπίτια που εκτείνονταν κατά μήκος του ποταμιού σε μια μακριά σειρά διαφέροντας σχεδόν μόνο στο ύψος και στο χρώμα. Μόλις είχε τελειώσει ένα γράμμα σ' έναν παιδικό φίλο που ζούσε στα ξένα, το έκλεισε μέσα στον φάκελο με παιχνιδιάρικη βραδύτητα και ύστερα στήριξε τον αγκώνα στο τραπέζι και κοίταξε από το παράθυρο το ποτάμι, τη γέφυρα και τους λόφους στην αντικρινή όχθη με το λιγιστό τους πράσινο.

Συλλογιζόταν πως αυτός ο φίλος πριν από χρόνια είχε κυριολεκτικά δραπετεύσει στη Ρωσία, απογοητευμένος από τις προοπτικές του τόπου του. Τώρα διατηρούσε ένα μαγαζί στην Αγία Πετρούπολη, το οποίο αρχικά είχε ξεκινήσει πολύ καλά, μα ήδη από καιρό οι δουλειές φαίνονταν ότι πήγαιναν άσχημα, όπως παραπονιόταν ο φίλος στις όλο και πιο σπάνιες επισκέψεις του. Δούλευε λοιπόν μέχρι εξαντλήσεως στα ξένα χωρίς κανένα όφελος, η παράξενη γενειάδα του μισοσκέπαζε μόνο το οικείο από τα παιδικά χρόνια πρόσωπο, όπου το κίτρινο χρώμα του δέρματος πρόδιδε την εξέλιξη κάποιας αρρώστιας. [...]

Kafka 2019 (μετάφραση: Απόστολος Στραγαλινός)

Η ετυμολογία Μια ιστορία

Ήταν Κυριακή πρωί στην πιο όμορφη άνοιξη. Ο Georg Bendemann, ένας νεαρός έμπορος, καθόταν στο ιδιωτικό του δωμάτιο στον πρώτο όροφο ενός από τα χαμηλά, ελαφρά χτισμένα σπίτια που εκτείνονταν κατά μήκος του ποταμού σε μια μεγάλη σειρά, που διέφεραν σχεδόν μόνο σε ύψος και χρώμα. Μόλις είχε τελειώσει ένα γράμμα σε έναν παιδικό του φίλο που ήταν στο εξωτερικό, το έκλεισε με παιχνιδιάρικη βραδύτητα και μετά, ακουμπώντας τον αγκώνα του στο γραφείο, κοίταξε από το παράθυρο το ποτάμι, τη γέφυρα και τους λόφους στην άλλη όχθη με λιποθυμία. πρασινάδα.

Σκέφτηκε πώς αυτός ο φίλος, δυσαρεστημένος με την πρόοδό του στο σπίτι, είχε κυριολεκτικά καταφύγει στη Ρωσία πριν από χρόνια. Τώρα διατηρούσε μια επιχείρηση στην Πετρούπολη, η οποία στην αρχή τα είχε πάει πολύ καλά, αλλά φαινόταν να σταματά για πολύ καιρό, όπως παραπονέθηκε ο φίλος του κατά τις όλο και πιο σπάνιες επισκέψεις του. Έτσι μόχθησε άσκοπα σε μια ξένη χώρα, με τα παράξενα γεμάτα γένια του να καλύπτουν μόλις το πρόσωπό του, που του ήταν οικείο από την παιδική του ηλικία, και του οποίου το κίτρινο χρώμα του δέρματος φαινόταν να δείχνει μια αναπτυσσόμενη ασθένεια. [...]

Kafka 2024 α (μετάφραση: Google Translate)

Η ετυμολογία Μια ιστορία

Ήταν Κυριακή πρωί στην πιο όμορφη άνοιξη. Ο Georg Bendemann, ένας νεαρός έμπορος, καθόταν στο ιδιωτικό του δωμάτιο στον πρώτο όροφο ενός από τα χαμηλά, ελαφρά χτισμένα σπίτια που εκτείνονταν κατά μήκος του ποταμού σε μια μακρά σειρά, που διέφερε σχεδόν μόνο σε ύψος και χρώμα. Είχε μόλις τελειώσει ένα γράμμα σε έναν παιδικό φίλο που ήταν στο εξωτερικό, το κλείδωσε με παιχνιδιάρικη βραδύτητα και μετά, ακουμπώντας τον αγκώνα του στο γραφείο, κοίταξε έξω από το παράθυρο το ποτάμι, τη γέφυρα και τους λόφους στην άλλη όχθη, με το αγνό πράσινο τους.

Σκέφτηκε πώς αυτός ο φίλος, δυσαρεστημένος με την πρόοδό του στο σπίτι, είχε κυριολεκτικά φύγει στη Ρωσία πριν από χρόνια. Τώρα διηύθυνε μια επιχείρηση στην Πετρούπολη, η οποία αρχικά ήταν πολύ επιτυχημένη, αλλά από καιρό φαινόταν να παραπαίει, όπως παραπονέθηκε ο φίλος του κατά τη διάρκεια των όλο και πιο σπάνιων επισκέψεών του. Έτσι εργάστηκε άχρηστα σε μια ξένη χώρα, η παράξενη πλήρης γενειάδα μόνο κακώς έκρυψε το πρόσωπο, το οποίο ήταν γνωστό από την παιδική ηλικία, του οποίου το κίτρινο χρώμα του δέρματος φαινόταν να υποδηλώνει μια αναπτυσσόμενη ασθένεια. [...]

Kafka 2024 β (μετάφραση: Microsoft / Bing Translator)

Η απόφαση Μια ιστορία

Ήταν ένα κυριακάτικο πρωινό στην πιο όμορφη άνοιξη. Ο Georg Bendemann, ένας νεαρός έμπορος, καθόταν στο ιδιαίτερο δωμάτιό του στον πρώτο όροφο ενός από τα χαμηλά, ελαφρώς

χτισμένα σπίτια που εκτείνονταν κατά μήκος του ποταμού σε μια μακρά σειρά και διέφεραν σχεδόν μόνο στο ύψος και το χρώμα. Είχε μόλις τελειώσει ένα γράμμα προς έναν παιδικό του φίλο που βρισκόταν στο εξωτερικό, το έκλεισε με παιχνιδιάρικη βραδύτητα και στη συνέχεια, ακουμπώντας τον αγκώνα του στο γραφείο, κοίταξε από το παράθυρο το ποτάμι, τη γέφυρα και τους λόφους στην άλλη όχθη με το αγνό πράσινο.

Σκέφτηκε πώς αυτός ο φίλος, δυσαρεστημένος με την πρόοδό του στην πατρίδα, είχε κυριολεκτικά φύγει στη Ρωσία πριν από χρόνια. Δηθύθνε τώρα μια επιχείρηση στην Αγία Πετρούπολη, η οποία είχε ξεκινήσει πολύ καλά, αλλά από καιρό έμοιαζε να παραπαίει, όπως παραπονιόταν ο φίλος του στις όλο και πιο σπάνιες επισκέψεις του. Έτσι μοχθούσε άσκοπα σε μια ξένη χώρα, με την παράξενη γεμάτη γενειάδα του να κρύβει κακώς ένα πρόσωπο που γνώριζε από παιδί, του οποίου το κίτρινο χρώμα του δέρματος έμοιαζε να υποδηλώνει μια αναπτυσσόμενη ασθένεια. [...]

Kafka 2024 γ (μετάφραση: DeepL Translator)

Η Απόφαση Μια Ιστορία

Ήταν ένα κυριακάτικο πρωινό, την πιο όμορφη άνοιξη. Ο Γκέοργκ Μπέντεμαν, ένας νεαρός έμπορος, καθόταν στο προσωπικό του δωμάτιο στον πρώτο όροφο ενός από τα χαμηλά, ελαφριά χτισμένα σπίτια, που εκτείνονταν κατά μήκος του ποταμού σε μια μακριά σειρά, διαφέροντας σχεδόν μόνο στο ύψος και στο χρώμα. Μόλις είχε τελειώσει ένα γράμμα προς έναν παιδικό φίλο του που βρισκόταν στο εξωτερικό, το σφράγισε με παιχνιδιάρικη αργοπορία και στη συνέχεια, ακουμπώντας τον αγκώνα του στο γραφείο, κοίταξε έξω από το παράθυρο προς τον ποταμό, τη γέφυρα και τις ανηφόρες στην απέναντι όχθη, που ήταν στολισμένες με ένα απαλό πράσινο.

Σκεφτόταν τον φίλο του, ο οποίος, δυσαρεστημένος με την πρόοδό του στην πατρίδα, είχε ήδη πριν από χρόνια καταφύγει κυριολεκτικά στη Ρωσία. Τώρα διατηρούσε μια επιχείρηση στην Πετρούπολη, η οποία στην αρχή είχε πάει πολύ καλά, αλλά εδώ και καιρό φαινόταν να δυσκολεύεται, όπως παραπονιόταν ο φίλος στις όλο και πιο σπάνιες επισκέψεις του. Έτσι, αγωνιζόταν μάταια στο εξωτερικό, με τη μακριά ξένη γενειάδα του να κρύβει άσχημα το γνώριμο από τα παιδικά χρόνια πρόσωπο, του οποίου το κιτρινωπό χρώμα φαινόταν να υποδηλώνει μια αναπτυσσόμενη ασθένεια. [...]

Kafka 2024 δ (μετάφραση: ChatGPT)

Η Απόφαση Μια Ιστορία

Ήταν ένα Κυριακάτικο πρωί της ομορφότερης άνοιξης. Ο Γεώργιος Μπέντεμαν, ένας νεαρός έμπορος, καθόταν στο ιδιωτικό του δωμάτιο στον πρώτο όροφο ενός από τα χαμηλά, ελαφρά κτισμένα σπίτια που εκτείνονταν κατά μήκος του ποταμού σε μια μακρά σειρά, διαφορετικά μόνο στο ύψος και το χρώμα. Είχε μόλις τελειώσει μια επιστολή προς έναν παιδικό φίλο που βρισκόταν στο εξωτερικό, την έκλεισε παιχνιδιάρικα αργά και μετά, με τον αγκώνα στηριγμένο στο γραφείο, κοίταξε έξω από το παράθυρο τον ποταμό, τη γέφυρα και τους λόφους στην απέναντι όχθη με το αγνό πράσινο τους.

Σκέφτηκε πώς αυτός ο φίλος, δυσαρεστημένος με την πρόοδο του στο σπίτι, πριν από χρόνια είχε κυριολεκτικά καταφύγει στη Ρωσία. Τώρα έκανε επιχείρηση στην Αγία Πετρούπολη, η οποία αρχικά είχε πάει πολύ καλά, αλλά εδώ και πολύ καιρό έδειχνε να σταματά, όπως ο φίλος παραπονιόταν στις όλο και πιο σπάνιες επισκέψεις του. Έτσι, εργαζόταν μάταια στο εξωτερικό, η ξένη πλούσια γενειάδα του δεν μπορούσε να κρύψει καλά το πρόσωπο που ήταν γνωστό από τα παιδικά του χρόνια, του οποίου το κιτρινωπό χρώμα του δέρματος φαινόταν να υποδηλώνει μια αναπτυσσόμενη ασθένεια. [...]

Kafka 2024 ε (μετάφραση: Google Gemini)

1.3 Kaschnitz 1960

Lange Schatten

Langweilig, alles langweilig, die Hotelhalle, der Speisesaal, der Strand, wo die Eltern in der Sonne liegen, einschlafen, den Mund offenstehen lassen, aufwachen, gähnen, ins Wasser gehen, eine Viertelstunde vormittags, eine Viertelstunde nachmittags, immer zusammen. Man sieht sie von hinten, Vater hat zu dünne Beine, Mutter zu dicke, mit Krampfadern, im Wasser werden sie dann munter und spritzen kindisch herum. Rosie geht niemals zusammen mit den Eltern schwimmen, sie muß währenddessen auf die Schwestern achtgeben, die noch klein sind, aber nicht mehr süß, sondern alberne Gänse, die einem das Buch voll Sand schütten oder eine Qualle auf den nackten Rücken legen. Eine Familie zu haben ist entsetzlich, auch andere Leute leiden unter ihren Familien, Rosie sieht das ganz deutlich, zum Beispiel der braune Mann mit dem Goldkettchen, den sie den Schah nennt, statt bei den Seinen unterm Sonnenschirm hockt er an der Bar oder fährt mit dem Motorboot, wilde Schwünge, rasend schnell und immer allein. Eine Familie ist eine Plage, warum kann man nicht erwachsen auf die Welt kommen und gleich seiner Wege gehen. [...]

Kaschnitz 1960 (πρωτότυπο)

Μεγάλες σκιές

Βαρετά, όλα βαρετά, η αίθουσα υποδοχής του ξενοδοχείου, η τραπεζαρία του, η παραλία όπου οι γονείς λιάζονται, αποκοιμούνται με ανοιχτό το στόμα, ξυπνούν, χασμουριούνται, μπαίνουν στο νερό, ένα τέταρτο της ώρας το πρωί, ένα τέταρτο το απόγευμα, πάντοτε μαζί. Τους βλέπεις μονίμως από πίσω, ο μπαμπάς έχει πάρα πολύ λεπτά πόδια, η μαμά πάρα πολύ χοντρά, με φλεβίτιδα, στο νερό ζωηρεύουν και πιτσιλίζουνται παιδιάστικα. Η Ρόζι δεν πάει ποτέ να κολυμπήσει με τους γονείς της, στο διάστημα αυτό οφείλει να προσέχει τις αδελφές της που είναι ακόμα μικρούλες αλλά διόλου γλυκούλες, παρά κάτι κουτορνίθια που γεμίζουν άμμους το βιβλίο σου ή σου κολλάνε μια μέδουσα στη γυμνή σου πλάτη. Είναι φρικτό, να 'χεις οικογένεια, κι άλλοι υποφέρουν επίσης από την οικογένειά τους, η Ρόζι το βλέπει ολοκάθαρα, να! ασ πούμε ο μελαχρινός εκείνος κύριος με τη χρυσή ταυτότητα που τον ονομάζει σάχη, αντί να βρίσκεται με τους δικούς του κάτω από την ομπρέλα του ήλιου, κάθεται στο μπαρ, ή τρέχει ιλιγγιωδώς με τη βενζινάκατό του, κάνοντας απότομους ελιγμούς, και πάντοτε ολομόναχος. Η οικογένεια είναι μάστιγα, γιατί να μη γίνεται να 'ρχεται κανείς ενήλικος στον κόσμο και να τραβάει αμέσως το δρόμο του. [...]

Kaschnitz 2018 (μετάφραση: Φοίβος Ι. Πιομπίνος)

Μακριές σκιές

Βαρετό, όλα είναι βαρετά, το λόμπι του ξενοδοχείου, η τραπεζαρία, η παραλία, όπου οι γονείς ξαπλώνουν στον ήλιο, κοιμούνται, αφήνουν το στόμα τους ανοιχτό, ξυπνούν, χασμουρούνται, πηγαίνουν στο νερό, ένα τέταρτο της ώρας στο πρωί, ένα τέταρτο το απόγευμα, πάντα μαζί. Μπορείς να τα δεις από πίσω, ο πατέρας έχει πόδια πολύ αδύνατα, η μητέρα έχει πόδια πολύ παχιά, με κισσούς στο νερό γίνονται ζωηρά και πιτσιλίζουν παιδικά. Η Ρόζι δεν πηγαίνει ποτέ για μπάνιο με τους γονείς της, ενώ πρέπει να προσέχει τις αδερφές της, που είναι ακόμα μικρές, αλλά δεν είναι πια χαριτωμένες, αλλά μάλλον ανόητες χήνες που ρίχνουν άμμο στο βιβλίο σου ή βάζουν μια μέδουσα στη γυμνή σου πλάτη. Το να έχεις οικογένεια είναι τρομερό, άλλοι άνθρωποι υποφέρουν επίσης λόγω των οικογενειών τους, η Ρόζι βλέπει ότι πολύ καθαρά, για παράδειγμα ο καστανός άνδρας με τη χρυσή αλυσίδα που αποκαλεί Σάχη, αντί να κάθεται κάτω από την ομπρέλα με την οικογένειά του, κάθεται στο μπαρ ή βόλτες κατά μήκος του μηχανοκίνητου σκάφους, άγριες κούνιες, εξαιρετικά γρήγορα και πάντα μόνοι. Η οικογένεια είναι μάστιγα, γιατί δεν μπορείς να έρθεις στον κόσμο ως ενήλικας και να πάρεις το δρόμο σου αμέσως. [...]

Kaschnitz 2024 α (μετάφραση: Google Translate)

Μακριές σκιές

Βαρετό, όλα βαρετά, το λόμπι του ξενοδοχείου, η τραπεζαρία, η παραλία όπου οι γονείς βρίσκονται στον ήλιο, κοιμούνται, αφήνουν το στόμα τους ανοιχτό, ξυπνούν, χασμουριούνται, μπαίνουν στο νερό, ένα τέταρτο της ώρας το πρωί, ένα τέταρτο της ώρας το απόγευμα, πάντα μαζί. Μπορείτε να τα δείτε από πίσω, ο πατέρας έχει πολύ λεπτά πόδια, η μητέρα πάρα πολύ παχιά, με κισσούς, στο νερό που ανεβαίνουν και πλατσουρίζουν γύρω από παιδιάστικα. Η Rosie δεν πηγαίνει ποτέ για κολύμπι με τους γονείς της, ενώ πρέπει να προσέχει τις αδελφές, οι οποίες είναι ακόμα μικρές, αλλά όχι πλέον χαριτωμένες, αλλά ανόητες χήνες που ρίχνουν το βιβλίο γεμάτο άμμο ή βάζουν μια μέδουσα στη γυμνή πλάτη σας. Το να έχεις οικογένεια είναι φρικτό, άλλοι άνθρωποι υποφέρουν επίσης από τις οικογένειές τους, η Rosie το βλέπει πολύ καθαρά, για παράδειγμα ο καφέ άντρας με τη χρυσή αλυσίδα, τον οποίο αποκαλεί Σάχη, αντί για την οικογένειά του κάτω από την ομπρέλα κάθεται στο μπαρ ή πηγαίνει σε μηχανοκίνητο σκάφος, άγριες στροφές, με ιλιγγιώδη ταχύτητα και πάντα μόνος. Μια οικογένεια είναι μια μάστιγα, γιατί δεν μπορείτε να έρθετε στον κόσμο ως ενήλικας και να ακολουθήσετε το δικό σας δρόμο. [...]

Kaschnitz 2024 β (μετάφραση: Microsoft / Bing Translator)

Μακριές σκιές

Βαρετά, όλα βαρετά, το λόμπι του ξενοδοχείου, η τραπεζαρία, η παραλία, όπου οι γονείς ξαπλώνουν στον ήλιο, κοιμούνται, αφήνουν το στόμα τους ανοιχτό, ξυπνούν, χασμουριούνται, μπαίνουν στο νερό, δεκαπέντε λεπτά το πρωί, δεκαπέντε λεπτά το απόγευμα, πάντα μαζί. Τους βλέπεις από πίσω, τα πόδια του μπαμπά είναι πολύ λεπτά, της μαμάς πολύ χοντρά, με κισσούς,

μετά στο νερό ζωηρεύουν και πλατσουρίζουν παιδικά. Η Ρόζι δεν πάει ποτέ για κολύμπι με τους γονείς της, πρέπει να προσέχει τις αδελφές της, που είναι ακόμα μικρές αλλά όχι πια χαριτωμένες, αλλά ανόητες χήνες που σου πετάνε ένα βιβλίο γεμάτο άμμο ή σου βάζουν μια μέδουσα στη γυμνή σου πλάτη. Το να έχεις οικογένεια είναι φρικτό, και άλλοι άνθρωποι υποφέρουν από τις οικογένειές τους, η Ρόζι το βλέπει αυτό πολύ καθαρά, για παράδειγμα ο καστανός άντρας με τη χρυσή αλυσίδα, τον οποίο αποκαλεί Σάχη, αντί να κάθεται με την οικογένειά του κάτω από την ομπρέλα, κάθεται στο μπαρ ή κάνει μηχανοκίνητη βάρκα, άγριες κούνιες, μανιωδώς γρήγορος και πάντα μόνος. Μια οικογένεια είναι ενοχλητική, γιατί δεν μπορείς να γεννηθείς μεγάλος και να πάρεις αμέσως το δρόμο σου; [...]

Kaschnitz 2024 γ (μετάφραση: DeepL Translator)

Μακριές σκιές

Βαρετό, όλα βαρετά, το λόμπι του ξενοδοχείου, η τραπεζαρία, η παραλία, όπου οι γονείς ξαπλώνουν στον ήλιο, αποκοιμούνται, αφήνουν το στόμα ανοιχτό, ξυπνούν, χασμουριούνται, πηγαίνουν στο νερό, ένα τέταρτο το πρωί, ένα τέταρτο το απόγευμα, πάντα μαζί. Τους βλέπεις από πίσω, ο πατέρας έχει πολύ αδύνατα πόδια, η μητέρα πολύ παχιά, με κισσούς, στο νερό τότε ξυπνούν και πιτσιλάνε παιδικά. Η Ρόζι δεν κολυμπάει ποτέ μαζί με τους γονείς, πρέπει να προσέχει τις αδελφές της, που είναι ακόμα μικρές, αλλά όχι πια χαριτωμένες, παρά χαζές χήνες, που ρίχνουν άμμο στο βιβλίο της ή τοποθετούν μια τσούχτρα στην γυμνή της πλάτη. Το να έχεις οικογένεια είναι φρικτό, και άλλοι άνθρωποι υποφέρουν από τις οικογένειές τους, η Ρόζι το βλέπει πολύ καθαρά, για παράδειγμα ο μελαχρινός άντρας με το χρυσό βραχιόλι, τον οποίο αποκαλεί Σάχη· αντί να κάθεται κάτω από την ομπρέλα με τους δικούς του, κάθεται στο μπαρ ή οδηγεί το ταχύπλοο, κάνοντας άγριες στροφές, με μεγάλη ταχύτητα και πάντα μόνος. Η οικογένεια είναι βάσανο, γιατί να μη γεννιέται κανείς κατευθείαν ενήλικας και να πηγαίνει αμέσως τον δρόμο του; [...]

Kaschnitz 2024 δ (μετάφραση: ChatGPT)

Μακριές σκιές

Βαρετά όλα, βαρετά, η αίθουσα του ξενοδοχείου, η τραπεζαρία, η παραλία, όπου οι γονείς ξαπλώνουν στον ήλιο, κοιμούνται, αφήνουν το στόμα τους ανοιχτό, ξυπνούν, σιγοπιθυρίζουν, μπαίνουν στο νερό, ένα τέταρτο το πρωί, ένα τέταρτο το απόγευμα, πάντα μαζί. Τους βλέπεις από πίσω, ο πατέρας έχει πολύ λεπτά πόδια, η μητέρα πολύ χοντρά, με κισσούς, στο νερό μετά γίνονται ζωηροί και παίζουν σαν παιδιά. Η Ρόζι δεν κολυμπά ποτέ με τους γονείς της, πρέπει εν τω μεταξύ να προσέχει τις αδελφές της, που είναι ακόμα μικρές, αλλά δεν είναι πια γλυκές, αλλά χαζογίδες, που σου ρίχνουν άμμο στο βιβλίο ή σου βάζουν μια μέδουσα στην γυμνή πλάτη. Το να έχεις μια οικογένεια είναι τρομερό, και άλλοι άνθρωποι υποφέρουν από τις οικογένειές τους, η Ρόζι το βλέπει αυτό πολύ καθαρά, για παράδειγμα ο καστανός άντρας με το χρυσό κολιέ, τον οποίο αποκαλεί Σάχη, αντί να κάθεται με τους δικούς του κάτω από την ομπρέλα κάθεται στο μπαρ ή οδηγεί το σκάφος, άγριες στροφές, τρελά γρήγορα και πάντα μόνος. Μια οικογένεια είναι μια μάλιστα, γιατί δεν μπορεί κανείς να γεννηθεί ενήλικας και να ακολουθήσει αμέσως το δικό του δρόμο. [...]

Kaschnitz 2024 ε (μετάφραση: Google Gemini)

1.4 Bernhard 1967

Die Mütze

Während mein Bruder, dem eine ungeheure Karriere vorausgesagt ist, in den Vereinigten Staaten von Amerika an den wichtigsten Universitäten Vorträge über seine Entdeckungen auf dem Gebiete der Mutationsforschung hält, worüber vor allem die wissenschaftlichen Blätter auch in Europa mit einem geradezu beängstigenden Enthusiasmus berichten, habe ich, der zahllosen auf den kranken Menschenkopf spezialisierten Institute in Mitteleuropa müde, in seinem Hause Quartier nehmen dürfen, und ich rechne es ihm hoch an, daß er mir das ganze Gebäude völlig bedingungslos zur Verfügung gestellt hat. Dieses Haus, ein Erbstück seiner vor einem halben Jahr ganz plötzlich verstorbenen Frau, das ich vorher niemals gesehen habe, ist mir in den ersten Wochen, in welchen ich es mit der mir eigenen Vorliebe für derartige alte, in ihren Proportionen, das heißt in ihren Gewichten und Maßen sich mit der allgemeinen und besonderen Naturharmonie vollkommen deckenden, habe bewohnen dürfen, entgegen sämtlichen Ahnungen, die mich jahrelang auf das tiefste zu quälen und bis in die Zellen hinein auf das tödlichste zu stören imstande gewesen waren, zur einzig möglichen Zuflucht für meine jedenfalls zweifelhafte Existenz geworden. [...]

Bernhard 1967 (πρωτότυπο)

Η τραγιάσκα

Όταν ο αδελφός μου, που έχει λαμπρό επαγγελματικό μέλλον, έδινε διαλέξεις στα σημαντικότερα πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, σχετικά με τις ανακαλύψεις του στο πεδίο των γονιδιακών μεταλλάξεων, για τις οποίες γίνεται λόγος, με ανησυχητικό ζήλο θα έλεγε κανείς, κυρίως σε επιστημονικά περιοδικά, ακόμα και στην Ευρώπη, εγώ, καταπονημένος από τα αναρίθμητα εξειδικευμένα στις ασθένειες του ανθρώπινου εγκεφάλου ιδρύματα της Κεντρικής Ευρώπης, είχα την ευκαιρία να μείνω στο σπίτι του, και εκτιμώ ιδιαίτερα το γεγονός ότι μου παραχώρησε, χωρίς κανέναν απολύτως όρο, ολόκληρο το οίκημα. Το σπίτι αυτό, κληρονομιά από τη σύζυγό του, που πέθανε ξαφνικά πριν από μισό χρόνο, το οποίο δεν είχα δει ποτέ στο παρελθόν, έγινε, τις πρώτες εβδομάδες της παραμονής μου εκεί, δεδομένης της προ-τίμησής μου για τα παλιά σπίτια αυτού του είδους, οι αναλογίες των οποίων, εννοώ ο όγκος και τα μέτρα τους, δένουν απολύτως με τη γενική και ειδική αρμονία του φυσικού τοπίου, παρά την καχυποψία που με βασάνιζε για χρόνια ολόκληρα και μπορούσε να με αναστατώσει θανάσιμα, το μοναδικό πιθανό καταφύγιο για την ούτως ή άλλως υπό διακύβευση ύπαρξή μου. [...]

Bernhard 2015 (μετάφραση: Βασίλης Τσαλής)

Το καπέλο

Ενώ ο αδερφός μου, ο οποίος προβλέπεται να έχει μια τεράστια καριέρα, δίνει διαλέξεις στα σημαντικότερα πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής για τις ανακαλύψεις του στον τομέα της έρευνας για τις μεταλλάξεις, για τις οποίες αναφέρονται ειδικότερα οι

επιστημονικές εργασίες στην Ευρώπη. σχεδόν τρομακτικό ενθουσιασμό, έχω κουραστεί από τα αμέτρητα ινστιτούτα στην Κεντρική Ευρώπη που ειδικεύονται στο άρρωστο ανθρώπινο κεφάλι, μου επιτράπη να εγκατασταθούν στο σπίτι του, και του δίνω μεγάλη πίστη που έδωσε ολόκληρο το κτίριο στη διάθεσή μου εντελώς άνευ όρων. Αυτό το σπίτι, κειμήλιο της γυναίκας του, που πέθανε ξαφνικά πριν από έξι μήνες, που δεν το είχα ξαναδεί, μου έγινε σαφές τις πρώτες εβδομάδες που το επισκέφτηκα, με τη δική μου αγάπη για τόσο παλιά, στις αναλογίες του. , δηλαδή στα Βάρη και τα μέτρα του που συμπίπτουν απόλυτα με τη γενική και ιδιαίτερη αρμονία της φύσης, μου επέτρεψαν να ζήσω, αντίθετα με όλες τις υποψίες που μπορούσαν να με βασανίσουν βαθιά για χρόνια και να με ενοχλήσουν με τον πιο θανατηφόρο τρόπο, μέχρι τα κελιά, να είναι το μόνο δυνατό καταφύγιο για τη ζωή μου Σε κάθε περίπτωση, έχει γίνει μια αμφίβολη ύπαρξη. [...]

Bernhard 2024 α (μετάφραση: Google Translate)

Το καπάκι

Ενώ ο αδελφός μου, ο οποίος προβλέπεται να έχει μια τεράστια καριέρα, δίνει διαλέξεις στα σημαντικότερα πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με τις ανακαλύψεις του στον τομέα της έρευνας των μεταλλάξεων, για τις οποίες τα επιστημονικά περιοδικά στην Ευρώπη ειδικότερα αναφέρουν με σχεδόν τρομακτικό ενθουσιασμό, εγώ, κουρασμένος από τα αμέτρητα ινστιτούτα στην Κεντρική Ευρώπη που ειδικεύονται στο άρρωστο ανθρώπινο κεφάλι, στο σπίτι του, και του δίνω μεγάλη πίστωση που έθεσε ολόκληρο το κτίριο στη διάθεσή μου εντελώς άνευ όρων. Αυτό το σπίτι, κειμήλιο της συζύγου του, που πέθανε εντελώς ξαφνικά πριν από μισό χρόνο, το οποίο δεν είχα ξαναδεί, ήρθε σε μένα τις πρώτες εβδομάδες, στο οποίο το γέμισα με τη χαρακτηριστική μου προτίμηση για τέτοια παλιά σπίτια, τα οποία στις αναλογίες τους, δηλαδή στα μέτρα και τα μέτρα τους, συμπίπτουν απόλυτα με τη γενική και ιδιαίτερη αρμονία της φύσης, Σε αντίθεση με όλα τα προαισθήματα που με βασάνιζαν βαθιά για χρόνια και ήταν σε θέση να με ενοχλήσουν με τον πιο θανατηφόρο τρόπο ακόμη και μέσα στα κελιά, είχε γίνει το μόνο δυνατό καταφύγιο για την αμφίβολη ύπαρξή μου. [...]

Bernhard 2024 β (μετάφραση: Microsoft / Bing Translator)

Το καπάκι

Ενώ ο αδελφός μου, ο οποίος προβλέπεται να κάνει τεράστια καριέρα, δίνει διαλέξεις στα σημαντικότερα πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής για τις ανακαλύψεις του στον τομέα της έρευνας των μεταλλάξεων, τις οποίες οι επιστημονικές εφημερίδες ιδίως στην Ευρώπη αναφέρουν με έναν σχεδόν τρομακτικό ενθουσιασμό, εγώ, κουρασμένος από τα αμέτρητα ινστιτούτα που ειδικεύονται στο άρρωστο ανθρώπινο κεφάλι στην Κεντρική Ευρώπη, έχω τη δυνατότητα να μείνω στο σπίτι του, και του αναγνωρίζω ότι έθεσε όλο το κτίριο στη διάθεσή μου εντελώς άνευ όρων. Αυτό το σπίτι, ένα κειμήλιο της γυναίκας του, η οποία πέθανε ξαφνικά πριν από έξι μήνες, και το οποίο δεν είχα δει ποτέ πριν, με εντυπωσίασε κατά τις πρώτες εβδομάδες κατά τις οποίες μου επιτράπη να ζήσω σε αυτό, με τη δική μου αγάπη για τέτοια παλιά κτίρια, των οποίων οι αναλογίες, δηλαδή τα βάρη και τα μέτρα τους, βρίσκονται σε τέλεια αρμονία με τη γενική και την ιδιαίτερη αρμονία της φύσης, Στις πρώτες

εβδομάδες που μου επιτράπη να ζήσω σε αυτό, έγινε το μόνο δυνατό καταφύγιο για την αμφίβολη ύπαρξή μου, σε αντίθεση με όλες τις υποψίες που με βασάνιζαν επί χρόνια και ήταν ικανές να με ενοχλούν με τον πιο θανατηφόρο τρόπο, ακόμη και μέσα στα κελιά μου. [...]

Bernhard 2024 γ (μετάφραση: DeepL Translator)

Το Σκουφί

Ενώ ο αδελφός μου, στον οποίο έχει προβλεφθεί μια τεράστια καριέρα, δίνει διαλέξεις στις σημαντικότερες πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής σχετικά με τις ανακαλύψεις του στον τομέα της έρευνας των μεταλλάξεων, για τις οποίες οι επιστημονικές εφημερίδες, κυρίως στην Ευρώπη, αναφέρουν με έναν σχεδόν τρομακτικό ενθουσιασμό, εγώ, κουρασμένος από τα αμέτρητα ισοτιούτα στην Κεντρική Ευρώπη που ειδικεύονται στο άρρωστο ανθρώπινο κεφάλι, μπόρεσα να φιλοξενηθώ στο σπίτι του. Και το θεωρώ μεγάλη του καλοσύνη που μου έθεσε ολόκληρο το κτήριο πλήρως και ανεπιφύλακτα στη διάθεσή μου. Αυτό το σπίτι, κληρονομιά από τη σύζυγό του που πέθανε ξαφνικά πριν από μισό χρόνο και το οποίο δεν είχα δει ποτέ προηγουμένως, μου έγινε, στις πρώτες εβδομάδες που είχα την τύχη να το κατοικήσω με την ιδιαίτερη προτίμησή μου για τέτοιου είδους παλιά σπίτια, των οποίων οι αναλογίες, δηλαδή τα βάρη και τα μέτρα τους, συμπίπτουν απόλυτα με την γενική και ιδιαίτερη φυσική αρμονία, αντίθετα με κάθε προσδοκία, που με βασάνιζαν για χρόνια και μπορούσαν να με ταραξούν μέχρι το μεδούλι των οστών μου, η μοναδική δυνατή καταφυγή για την, σε κάθε περίπτωση, αμφίβολη ύπαρξή μου. [...]

Bernhard 2024 δ (μετάφραση: ChatGPT)

Το Καπέλο

Ενώ ο αδελφός μου, στον οποίο προβλέπεται μια λαμπρή καριέρα, ταξιδεύει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και παρουσιάζει τις ανακαλύψεις του στον τομέα της έρευνας των μεταλλάξεων στα σημαντικότερα πανεπιστήμια, γεγονός που προκαλεί σχεδόν τρομακτικό ενθουσιασμό στα επιστημονικά περιοδικά όλης της Ευρώπης, εγώ, κουρασμένος από τα αμέτρητα ισοτιούτα της Κεντρικής Ευρώπης που ειδικεύονται στις παθήσεις του ανθρώπινου εγκεφάλου, βρήκα καταφύγιο στο σπίτι του. Και του το αναγνωρίζω από καρδιάς που μου παραχώρησε ολόκληρο το κτίριο χωρίς κανέναν όρο. Αυτό το σπίτι, μια κληρονομιά από τη σύζυγό του που πέθανε τόσο ξαφνικά πριν από έξι μήνες και το οποίο δεν είχα δει ποτέ πριν, έγινε για μένα τις πρώτες εβδομάδες που το κατοίκησα, χάρη στην ιδιαίτερη προτίμησή μου για τέτοια παλιά σπίτια, των οποίων οι αναλογίες, δηλαδή τα βάρη και τα μέτρα, συνάδουν απόλυτα με την γενική και ιδιαίτερη αρμονία της φύσης, το μοναδικό καταφύγιο για την, τουλάχιστον αμφίβολη, ύπαρξή μου, παρά όλες τις υποψίες που με βασάνιζαν επί χρόνια και με ταραχοποιούσαν μέχρι το βάθος των κυττάρων μου. [...]

Bernhard 2024 ε (μετάφραση: Google Gemini)

Παράρτημα 2: Ενδεικτικές οδηγίες και αποκρίσεις διαλογικών ρομπότ

Προκαταρκτική σημείωση

Η διαδικτυακή έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το διήμερο 18–19 Σεπτεμβρίου 2024 (επίσης βλ. Παράρτημα 1, Προκαταρκτική σημείωση). Όλοι οι διάλογοι παρατίθενται χωρίς οποιαδήποτε παρέμβαση, έστω και αν στα μηχανικά μεταφράσματα παρεισφρέουν οφθαλμοφανείς αστοχίες κάθε λογής.⁷

2.1 ChatGPT

Hoffmann 1819

ΓΑ Θα ήθελα μια μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά.

CGPT Βεβαίως! Στείλε μου το κείμενο που θέλεις να μεταφράσω και θα το κάνω.

ΓΑ [Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.1, Hoffmann 1819.]

CGPT [Μετάφρασμα· βλ. Παράρτημα 1.1, Hoffmann 2024 δ.]

[...]

Bernhard 1967

ΓΑ Θα ήθελα πάλι μια μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά.

CGPT Φυσικά! Στείλε μου το κείμενο που θέλεις να μεταφράσω από τα γερμανικά στα ελληνικά.

ΓΑ [Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 1967.]

CGPT [Μετάφρασμα· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 2024 δ.]

2.2 Google Gemini

Hoffmann 1819

ΓΑ Θα ήθελα μια μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά.

GG Φυσικά, με χαρά θα σε βοηθήσω με τη μετάφραση!

Για να σου προσφέρω την πιο ακριβή και αποτελεσματική μετάφραση, παρακαλώ δώσε μου την ακόλουθη πληροφορία:

- Το ακριβές κείμενο στα γερμανικά: Αντίγραψε και κόλλησε το κείμενο που θέλεις να μεταφράσεις.

---

⁷ Στις παρόν Παράρτημα 2 χρησιμοποιείται επιπρόσθετα η εξής βραχυγραφία: ΓΑ = Γιώργος Ανδρουλιδάκης.

- Το πλαίσιο: Σε ποιο πλαίσιο χρησιμοποιείται αυτό το κείμενο; (π.χ. επιστημονικό άρθρο, λογοτεχνικό έργο, καθημερινή συνομιλία, νομικό έγγραφο κ.λπ.)
- Οποιαδήποτε συγκεκριμένη λέξη ή φράση που σε προβληματίζει: Αν υπάρχει κάποιο σημείο που δεν καταλαβαίνεις καλά, υπογράμμισέ το.

Επιπλέον, μπορώ να σε βοηθήσω με τα εξής:

- Εξήγηση της μετάφρασης: Αν χρειαστείς να κατανοήσεις καλύτερα κάποιο σημείο της μετάφρασης, μπορώ να σου δώσω μια πιο αναλυτική εξήγηση.
- Συνώνυμα και εναλλακτικές εκφράσεις: Μπορώ να σου προτείνω άλλες λέξεις ή φράσεις που θα ταιριάζουν καλύτερα στο κείμενό σου.
- Βελτίωση της μετάφρασης: Αν έχεις ήδη μια μετάφραση, μπορώ να τη διορθώσω και να τη βελτιώσω.

Μερικοί χρήσιμοι ιστότοποι για μετάφραση:

- Google Translate: <https://translate.google.com/?hl=el>
- PONS: (Αφαιρέθηκε το μη έγκυρο URL)

Σημείωση: Οι αυτόματοι μεταφραστές είναι πολύ χρήσιμοι, αλλά δεν είναι πάντα τέλειοι. Ειδικά σε περίπτωση πολύπλοκων ή εξειδικευμένων κειμένων, είναι καλό να συμβουλευτείς και έναν άνθρωπο που γνωρίζει καλά και τις δύο γλώσσες.

Περιμένω την ερώτησή σου για να ξεκινήσουμε!

ΓΑ [Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.1, Hoffmann 1819.]

GG Gerne helfe ich dir bei der Übersetzung!

Hier ist eine mögliche Übersetzung des deutschen Textes ins Griechische:

[Μετάφρασμα: βλ. Παράρτημα 1.1, Hoffmann 2024 ε.]

Σημειώσεις:

- Επιλογές λέξεων: Προσπάθησα να διατηρήσω ένα αρχαϊκό ύφος, ώστε να ταιριάζει με την εποχή του διηγήματος. Λέξεις όπως "κομψούς στίχους", "εύνοια", "κυρία ντε Μαιντενόν", "συμμορία επαναστατών" δίνουν μια πιο αρχαϊκή αίσθηση.
- Λογοτεχνική απόδοση: Προσπάθησα να αποδώσω το κλίμα αγωνίας και φόβου που δημιουργεί το κείμενο. Οι επαναλαμβανόμενοι ήχοι, οι φαντασιώσεις της υπηρέτριας και η αίσθηση της απομόνωσης ενισχύουν αυτό το κλίμα.
- Σύνταξη: Η σύνταξη είναι πιο πολύπλοκη σε σχέση με τη σύγχρονη ελληνική, αλλά προσπάθησα να διατηρήσω μια ομαλή ροή.

Αν έχεις κάποια συγκεκριμένη ερώτηση για τη μετάφραση ή θέλεις να αλλάξω κάποιες λεπτομέρειες, μην διστάσεις να μου το πεις.

Θέλεις να συνεχίσουμε με το επόμενο κομμάτι του κειμένου;

Μπορώ επίσης να σου προσφέρω:

- Λεξιλογικές εξηγήσεις: Αν δεν καταλαβαίνεις κάποια λέξη ή έκφραση.
- Γραμματικές αναλύσεις: Αν ενδιαφέρεσαι για τη δομή των προτάσεων.
- Συγκριτική ανάλυση: Με άλλες μεταφράσεις του ίδιου κειμένου.

Απλά ζήτα το!

Kafka 1913

ΓΑ Θα ήθελα πάλι μια μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά.

GG Φυσικά! Είμαι εδώ για να σε βοηθήσω με τη μετάφρασή σου από τα γερμανικά στα ελληνικά.

Απλά δώσε μου την γερμανική φράση ή το κείμενο που θέλεις να μεταφράσω και θα σου προσφέρω την ελληνική μετάφραση.

Μπορώ να σε βοηθήσω με:

- Μεμονωμένες λέξεις: Αν έχεις μια συγκεκριμένη λέξη που δεν καταλαβαίνεις.
- Φράσεις: Μπορώ να μεταφράσω σύντομες ή πιο μακροσκελείς φράσεις.
- Ολόκληρα κείμενα: Αν έχεις ένα μεγαλύτερο κείμενο, μπορώ να σου προσφέρω μια γενική μετάφραση.

Για να έχω την πιο ακριβή μετάφραση, θα ήθελα να μου δώσεις το εξής:

- Το ακριβές γερμανικό κείμενο: Όσο πιο ακριβές είναι το κείμενο που μου δίνεις, τόσο πιο ακριβής θα είναι και η μετάφραση.
- Το πλαίσιο: Αν μπορείς, περιέγραψε μου το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται το κείμενο (π.χ. σε ένα email, σε ένα βιβλίο, σε μια συζήτηση). Αυτό θα με βοηθήσει να καταλάβω καλύτερα τη σημασία του και να επιλέξω τις πιο κατάλληλες ελληνικές λέξεις.

Παράδειγμα:

- Γερμανικά: Ich möchte ein Glas Wasser.
- Ελληνικά: Θέλω ένα ποτήρι νερό.

Πώς μπορώ να σε βοηθήσω άλλο; Μη διστάσεις να μου κάνεις οποιαδήποτε άλλη ερώτηση σχετικά με τη μετάφραση ή τη γερμανική γλώσσα.

ΓΑ [Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.2, Kafka 1913.]

GG Absolutely! I can help you with that German text.

Would you like me to:

- Translate the entire text into Greek? I can provide a complete translation.
- Explain specific parts? If you have questions about certain words, phrases, or the overall meaning, I can break it down for you.
- Provide context or background information? I can give you more information about the author, time period, or literary style of the text.
- Offer a literary analysis? We could delve deeper into the themes, characters, and narrative techniques employed in the story.

To get started, please let me know:

- What is your primary goal? Are you looking for a general understanding, or do you need a detailed analysis?
- Are there any specific parts that you find particularly challenging or interesting?
- Do you have any background knowledge about the author or the time period?

Here are a few observations about the beginning of the text:

- Setting the Scene: The author, Thomas Mann, skillfully establishes a tranquil, almost idyllic atmosphere at the beginning of the story. The image of a young man looking out of his window on a beautiful spring day creates a sense of peace and contentment.
- Character Introduction: We are introduced to Georg Bendemann, a young businessman who seems to have a comfortable life. However, his thoughts about his friend's struggles in Russia hint at underlying complexities and foreshadow potential conflicts.
- Theme of Distance and Alienation: The contrast between Georg's peaceful existence and his friend's turbulent life in a foreign land introduces the theme of distance and alienation, which is likely to play a significant role in the story.

Please feel free to share any additional thoughts or questions. I'm ready to assist you further.

ΓΑ Please translate the entire original German text into Greek.

GG [Μετάφρασμα: βλ. Παράρτημα 1.2, Kafka 2024 ε.]

Kaschnitz 1960

ΓΑ Θα ήθελα πάλι μια μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά.

GG Φυσικά, με χαρά θα σε βοηθήσω!

Απλά στείλε μου την γερμανική φράση ή το κείμενο που θέλεις να μεταφράσω.

Μπορώ να μεταφράσω:

- Μονές λέξεις: Για να μάθεις τη σημασία μιας συγκεκριμένης λέξης.
- Φράσεις: Για να κατανοήσεις τον συνδυασμό των λέξεων σε μια πρόταση.
- Ολόκληρα κείμενα: Για να μεταφράσεις ένα μεγαλύτερο κομμάτι γραπτού λόγου.

Προσπάθησε να μου δώσεις όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες:

- Συνεχές κείμενο ή ξεχωριστές προτάσεις;
- Υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο πλαίσιο (π.χ. επιστημονικό, νομικό);
- Υπάρχουν κάποια ιδιαίτερα δύσκολα σημεία που σε προβληματίζουν;

Εδώ είναι μερικά παραδείγματα:

- Μονή λέξη: *Freude* (χαρά)
- Φράση: *Wie geht es dir?* (Πώς είσαι;)
- Κείμενο: Ένα απόσπασμα από ένα γερμανικό βιβλίο ή άρθρο.

Πώς μπορώ να σε βοηθήσω καλύτερα;

Μη διστάσεις να μου κάνεις οποιαδήποτε άλλη ερώτηση σχετικά με τη γερμανική γλώσσα ή τη μετάφραση.

ΓΑ [Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.3, Kaschnitz 1960.]

GG Absolut! Dieser Textauszug aus "Lange Schatten" von Christine Nöstlinger bietet viel Stoff für eine tiefergehende Analyse und Interpretation.

Möchtest du, dass ich dir bei folgenden Punkten helfe?

- Zusammenfassung: Ich kann dir eine kurze Zusammenfassung des gesamten Textes oder eines bestimmten Abschnitts geben.
- Charakteranalyse: Wir können die Charaktere, insbesondere Rosie, genauer unter die Lupe nehmen und ihre Motive, Gefühle und Entwicklung untersuchen.
- Thematische Analyse: Gemeinsam können wir die verschiedenen Themen ansprechen, die in dem Text angesprochen werden, wie z.B. Familie, Kindheit, Langeweile, Freiheit und Rebellion.
- Sprachliche Analyse: Wir können uns die sprachlichen Mittel anschauen, die die Autorin verwendet, um ihre Geschichte zu erzählen, wie z.B. Metaphern, Vergleiche und Wiederholungen.
- Interpretation: Wir können versuchen, die tieferliegende Bedeutung des Textes zu entschlüsseln und verschiedene Interpretationen zu diskutieren.

Hier sind einige mögliche Fragen, die wir uns stellen könnten:

- Warum ist Rosie so unglücklich mit ihrer Familie?
- Welche Rolle spielt die Langeweile in Rosies Leben?
- Wie sieht Rosie die Erwachsenenwelt?

- Welche Bedeutung hat das Meer in der Geschichte?
- Welche Botschaft vermittelt die Autorin mit diesem Text?

Welcher dieser Aspekte interessiert dich am meisten? Oder hast du ganz andere Fragen?

Ich freue mich auf deinen Input!

Zusätzlich könnte es interessant sein, folgende Aspekte zu betrachten:

- Zeitliche Einordnung: In welcher Zeit spielt die Geschichte? Welche gesellschaftlichen Veränderungen spiegeln sich wider?
- Zielgruppe: Für wen ist die Geschichte geschrieben? Welche Altersgruppe soll angesprochen werden?
- Vergleich mit anderen Werken: Gibt es Ähnlichkeiten zu anderen Kinder- und Jugendbüchern?

Lass uns gemeinsam tiefer in die Welt von "Lange Schatten" eintauchen!

GA Könntest du bitte den gesamten Originaltext ins Griechische übersetzen?

GG Absolut, gerne übersetze ich den gesamten Text ins Griechische für dich.

Hier ist die deutsche Originalversion:

[Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.3, Kaschnitz 1960.]

Und hier die griechische Übersetzung:

[Μετάφρασμα· βλ. Παράρτημα 1.3, Kaschnitz 2024 ε.]

Möchtest du, dass ich dir bestimmte Teile des Textes genauer erkläre oder möchtest du eine Analyse zu bestimmten Themen?

Mögliche Themen für eine Analyse könnten sein:

- Die Rolle von Rosie: Ihre Gefühle, ihre Perspektive auf die Familie
- Das Bild der Familie: Traditionelle Familienstrukturen im Vergleich zu Rosies Erfahrungen
- Die Bedeutung der Langeweile: Wie beeinflusst sie Rosies Denken und Handeln?
- Der Wunsch nach Freiheit: Rosies Sehnsucht nach Unabhängigkeit und Selbstbestimmung

Lass mich wissen, was dich am meisten interessiert!

Bernhard 1967

GA Θα ήθελα πάλι μια μετάφραση από τα γερμανικά στα ελληνικά.

GG Φυσικά, με χαρά θα σε βοηθήσω!

Απλά στείλε μου την γερμανική φράση ή το κείμενο που θέλεις να μεταφράσω και θα σου δώσω την ελληνική μετάφραση.

Μπορείς να μου στείλεις:

- Μια μεμονωμένη λέξη
- Μια φράση
- Μια πρόταση
- Ένα ολόκληρο κείμενο

Επίσης, αν γνωρίζεις σε ποιο πλαίσιο χρησιμοποιείται η φράση (π.χ. επαγγελματικό, καθημερινό, τεχνικό), αυτό θα με βοηθήσει να σου δώσω μια πιο ακριβή μετάφραση.

Για παράδειγμα, μπορείς να μου πεις:

- "Μετάφρασε στα ελληνικά: 'Guten Morgen! Wie geht es dir?'"

- "Τι σημαίνει στα ελληνικά το 'Schadenfreude';"
- "Θέλω να μεταφράσω ένα email που έλαβα από έναν Γερμανό πελάτη."

Περιμένω την ερώτησή σου!

Επιπλέον συμβουλές:

- Για πιο σύνθετες μεταφράσεις ή μεγάλους όγκους κειμένου, μπορείς να χρησιμοποιήσεις εξειδικευμένες πλατφόρμες μετάφρασης όπως το Google Translate ή το DeepL.
- Αν χρειάζεσαι μια εξαιρετικά ακριβή μετάφραση (π.χ. για νομικά ή ιατρικά κείμενα), καλό είναι να απευθυνθείς σε έναν επαγγελματία μεταφραστή.

Είμαι εδώ για να σε βοηθήσω με οτιδήποτε άλλο χρειαστείς!

ΓΑ [Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 1967.]

GG Ich bin eine textbasierte KI. Das liegt außerhalb meiner Möglichkeiten.

ΓΑ Könntest du doch bitte den gesamten deutschen Originaltext ins Griechische übersetzen?

GG Absolut! Gerne übersetze ich den deutschen Text für dich ins Griechische.

Bitte beachte:

- Länge des Textes: Aufgrund der Länge des Textes kann die Übersetzung einige Zeit in Anspruch nehmen.
- Nuancen: Bei sehr langen Texten können bei der Übersetzung feine Nuancen verloren gehen. Wenn es besonders wichtige Passagen gibt, die besonders präzise übersetzt werden sollen, bitte hebe diese hervor.
- Kontext: Ein tieferer Kontext des Textes (z.B. aus welchem Werk stammt er, welches Thema behandelt er) kann mir helfen, die Übersetzung noch genauer anzupassen.

Um den Übersetzungsprozess zu starten, benötige ich den vollständigen deutschen Text.

Zusätzliche Optionen:

- Teilübersetzungen: Wenn der Text sehr lang ist, können wir ihn in kleinere Abschnitte unterteilen und diese einzeln übersetzen.
- Glossar: Ich kann dir ein Glossar mit wichtigen Fachbegriffen erstellen, um dir das Verständnis der Übersetzung zu erleichtern.

Bitte teile mir mit, wie ich dir am besten weiterhelfen kann.

Hier sind einige Tools, die du auch selbst ausprobieren könntest, während ich an deiner Übersetzung arbeite:

- Google Übersetzer: Bietet eine schnelle, aber nicht immer ganz genaue Übersetzung.
- DeepL: Bietet oft bessere Ergebnisse als Google Übersetzer, insbesondere bei längeren Texten.

Ich freue mich auf deine Rückmeldung!

ΓΑ [Πρωτότυπο· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 1967.]

GG Eine Herausforderung für die Übersetzung

Der vorliegende Text stellt eine besondere Herausforderung für eine direkte und wortgetreue Übersetzung ins Griechische dar:

- Stilebene: Der Text ist stilistisch anspruchsvoll und verwendet eine gehobene Sprache mit vielen Nebensätzen und komplexen Satzgefügen.

- Fachbegriffe: Begriffe aus der Medizin und der Naturwissenschaft (Mutationsforschung) erfordern eine präzise Übersetzung, um den Sinn nicht zu verfälschen.
- Kulturelle Bezüge: Der Text enthält möglicherweise kulturelle Referenzen, die nicht eins zu eins ins Griechische übersetzt werden können.

Um eine möglichst genaue und stilistisch ansprechende Übersetzung zu gewährleisten, wäre es hilfreich, folgende Informationen zu erhalten:

- Kontext: Aus welchem Werk stammt der Text? Um welche Art von Literatur handelt es sich (Roman, Essay, wissenschaftliche Arbeit)?
- Autor: Wer ist der Autor des Textes?
- Zielgruppe: Für wen ist der Text ursprünglich geschrieben worden?
- Zweck der Übersetzung: Wo soll die Übersetzung veröffentlicht werden?

Lösungsansätze

Hier sind einige mögliche Vorgehensweisen:

- Manuelle Übersetzung durch einen professionellen Übersetzer: Ein menschlicher Übersetzer kann die stilistischen Nuancen und den Kontext des Textes besser berücksichtigen und eine qualitativ hochwertige Übersetzung erstellen.
- Maschinelle Übersetzung mit anschließender Nachbearbeitung: Moderne Übersetzungsprogramme wie DeepL oder Google Translate können einen ersten Entwurf liefern, der dann von einem menschlichen Übersetzer korrigiert und verfeinert wird.
- Kombination aus manueller und maschineller Übersetzung: Bestimmte Teile des Textes können maschinell übersetzt werden, während andere, komplexere Passagen von einem menschlichen Übersetzer bearbeitet werden.

Ich kann Ihnen bei der Übersetzung behilflich sein, indem ich:

- Fachbegriffe recherchiere: Ich kann Ihnen bei der Suche nach den passenden griechischen Fachbegriffen für medizinische und naturwissenschaftliche Begriffe helfen.
- Stilistische Hinweise gebe: Ich kann Ihnen Hinweise zu stilistischen Besonderheiten des Textes geben und Vorschläge für eine adäquate Übersetzung machen.
- Mögliche Interpretationen aufzeigen: Bei mehrdeutigen Passagen kann ich Ihnen verschiedene Interpretationsmöglichkeiten aufzeigen.

Bitte teilen Sie mir mit, welcher Ansatz für Sie am besten geeignet ist und welche zusätzlichen Informationen Sie mir zur Verfügung stellen können.

Hinweis: Eine vollständige und hochqualitative Übersetzung eines so langen und komplexen Textes ist ein zeitaufwendiger Prozess.

Möchten Sie, dass ich einen bestimmten Abschnitt des Textes als Beispiel übersetze, um Ihnen einen Eindruck von der möglichen Qualität zu vermitteln?

ΓΑ Ja, gerne. Sie können etwa folgenden Abschnitt ins Griechische übersetzen:
[Απόσπασμα πρωτοτύπου (»Die Mütze | Während mein Bruder [...] zur Verfügung gestellt hat.«)· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 1967.]

GG Absolut! Gerne übersetze ich den angegebenen Abschnitt für Sie ins Griechische.
Hier eine mögliche Übersetzung:

[Απόσπασμα μεταφράσματος («Το καπέλο | Ενώ ο αδελφός μου [...] χωρίς κανέναν όρο.»)· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 2024 ε.]

Anmerkungen zur Übersetzung:

- Stil: Ich habe versucht, den etwas archaischen und komplexen Stil des Originals beizubehalten, indem ich längere Sätze und anspruchsvolle Konstruktionen verwendete.
- Fachbegriffe: Der Begriff "Mutationsforschung" wurde mit "έρευνα των μεταλλάξεων" übersetzt, um die wissenschaftliche Konnotation beizubehalten.
- Kulturelle Aspekte: Ausdrücke wie "Κεντρική Ευρώπη" und "Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής" wurden direkt übernommen, da sie auch im Griechischen geläufig sind.
- Nuancen: Einige Nuancen des Originals könnten in der Übersetzung verloren gegangen sein. Für eine noch präzisere Übersetzung wäre es hilfreich, den gesamten Kontext des Textes zu kennen.

Bitte beachten Sie:

- Individuelle Interpretation: Jede Übersetzung ist auch eine Interpretation. Es gibt möglicherweise alternative Möglichkeiten, den Text ins Griechische zu übertragen.
- Feinschliff: Diese Übersetzung kann noch weiter verfeinert werden, um sie noch besser an den spezifischen Kontext und die Zielgruppe anzupassen.

Möchten Sie, dass ich weitere Abschnitte übersetze oder haben Sie weitere Fragen?

Zusätzliche Hinweise:

- Fachübersetzer: Für eine besonders präzise Übersetzung von Fachtexten (z.B. medizinische oder wissenschaftliche Texte) empfehle ich, einen Fachübersetzer zu konsultieren.
- Übersetzungssoftware: Tools wie DeepL oder Google Translate können als Hilfsmittel dienen, bieten aber oft nicht die gleiche Qualität wie eine menschliche Übersetzung.

Ich hoffe, diese Übersetzung hilft Ihnen weiter!

ΓΑ Vielen Dank! Könnten Sie bitte noch folgenden Abschnitt ins Griechische übersetzen?
[Απόσπασμα πρωτοτύπου («Dieses Haus, ein Erbstück [...] jedenfalls zweifelhafte Existenz geworden.»)· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 1967.]

GG Absolut! Gerne übersetze ich den nächsten Abschnitt für Sie.

Hier eine mögliche Übersetzung:

[Απόσπασμα μεταφράσματος («Αυτό το σπίτι, μια κληρονομιά [...] το βάθος των κυττάρων μου.»)· βλ. Παράρτημα 1.4, Bernhard 2024 ε.]

Anmerkungen:

- Stilistische Feinheiten: Ich habe versucht, den besonderen Stil des Textes mit seinen langen Sätzen und komplexen Satzgefügen beizubehalten.
- Bedeutungsnuancen: Der Begriff "in ihren Proportionen, das heißt in ihren Gewichten und Maßen sich mit der allgemeinen und besonderen Naturharmonie vollkommen deckenden" ist schwierig zu übersetzen, da er eine sehr spezifische Vorstellung von Harmonie und Ästhetik vermittelt. Ich habe versucht, diese Nuance mit dem Ausdruck "των οποίων οι αναλογίες, δηλαδή τα βάρη και τα μέτρα, συνάδουν απόλυτα με την γενική και ιδιαίτερη αρμονία της φύσης" wiederzugeben.

Zusätzliche Überlegungen:

- Kontext: Eine noch genauere Übersetzung wäre möglich, wenn ich den gesamten Kontext des Textes kennen würde.
- Alternative Übersetzungen: Für einige Ausdrücke gibt es möglicherweise alternative Übersetzungen, die je nach Kontext und Stil besser geeignet sind.

Möchten Sie, dass ich weitere Abschnitte übersetze oder haben Sie weitere Fragen?

Ich stehe Ihnen gerne zur Verfügung!